

LETO XXXV / ŠTEVILKA 8, 9, SEPTEMBER 2004 / POŠTNA PRIPOBILKA PRI POŠTI 2380 SLOVENJ GRADEC / CENA 800 TOLARJEV

**GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC**

▲ Vodja tekmovanja Brane Širnik in Boštjan Hribnik iz krajevne enote Črna Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Slovenj Gradec, usklajujeta vmesne rezultate.

TEKMOVANJE GOZDARJEV V ČRNI

▼ Z leve: Brane Širnik, voja enote Črna in vodja odkupa, pri GG Slovenj Gradec, Milan Golob, vodja krajevne enote Črna Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Slovenj Gradec in Silvo Pitržnik, direktor GG Slovenj Gradec; pomenek na prizorišču tekmovanja gozdarjev v Črni. Nadaljevanje zgodbe na predzadnji strani Viharnika.

Ksandi Založnik nastopa v disciplini menjava letve in verige.

Obiskovalci so se pomerili v spretnosti žaganja z žago amerikanko.

Ivanka Trst in njena pomočnica sta dobro pripravili gozdarsko polento.

U V O D N I K

ŠESTA SKUPŠČINA DELNIŠKE DRUŽBE GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC

Šesta skupščina delniške družbe Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec je bila 30. julija letos. Vodil jo je Hubert Dolinšek, ki je po proceduralnih točkah o ugotavljanju sklepčnosti predlagal nadaljevanje skupščine po dnevnem redu. Direktor družbe Silvo Pitržnik je predstavil rezultate poslovanja za leto 2003 ter investicijsko politiko. Ocenil je, da so bili rezultati dobri ter da so postavljeni cilji za prihodnje jasni in realni.

Poročilo o delu je podal tudi predsednik nadzornega sveta Rado Krpač. Obe poročili, skupaj z revizorskim poročilom, je sprejela skupščina s sto procentov navzočih glasov.

Pod tretjo točko je skupščina obravnavala predlog o nakupu in umiku delnic Kapitalske družbe in Slovenskega odškodninskega sklada ter ga sprejela.

Za revidiranje računovodskih izkazov je skupščina tudi letos imenovala ITEO - ABECEDA, d.o.o.

Po notarskem zapisu

IDA ROBNIK

Z leve, Sonja Kralj notarka, Hubert Dolinšek delovni predsednik, Silvo Pitržnik direktor Gozdnega gospodarstva Slovenj gradec d.d.

Za nemoten potek skupščine so poskrbeli z leve Joža Radoševič, Zoran Laznik, Pavlina Areh.

Tekst in foto:

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Julij je najbolj poletni mesec, poln naj bi bil sončnih dni, predvsem pa toplote. Ta mesec so ponavadi poprečne dnevne temperature najvišje. Tudi letos je bilo tako, čeprav so bile letošnje nekoliko nižje od lanskoletnih. Na Koroškem sem zabeležil kar petnajst jasnih do delno jasnih dni, ki so bili v popoldanskih, predvsem pa večernih urah kratkotrajno prekinjeni z lokalno različno razporejenimi nevihtami. Posamezne nevihte so bile »oplemenitene« s točo in spremljane z močnimi strelami. Najnižje jutranje temperature so se

valovanje zraka med gozdarji pestro.

Potrebno je bilo analizirati delo v prvi polovici letošnjega leta v zasebnih in državnih gozdovih po posameznih revirjih. Dolga zima je vplivala na pričetek del v gozdovih, na nižje izvedena gojitvena in varstvena dela v zasebnih gozdovih pa tudi zapleti zaradi nedorečenosti pri sprejemanju novega pravilnika financiranja in sofinanciranja vlagan v gozdove, predvsem pa čakanje na sprejetje razpisnih pogojev koriščenja »evropskih« finančnih sredstev

Sončni sij pod grebenom Uršlje gore

delež RS, polovični delež Evrope), ostali del denarja pa za obnovo ter varstvo gozdov in izboljšanje življenjskega okolja prostoživečih gozdnih živali.

Po novem lovskem zakonu je načrtovanje z divjadjo še naprej v pristojnosti ZGS. Potrebno je bilo narediti novo lovsko upravljalno območje in urediti meje lovišč med lovskimi družinami. **Tone Pridigar**, vodja odseka za prostoživeče živali na OE Slovenj Gradec, je imel veliko dela pri usklajevanju lovskih mej tako na terenu kot v pisarni. V kolikor se v dveh sosednjih lovskih družinah niso uskladili zaradi mej, je predlog mej glede na naravne danosti strokovno določila javna gozdarska služba.

Živahno je bilo tudi v Krajevni enoti Radlje. V zaključni fazi je gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote Radlje – desni breg (radeljski del Pohorja). Gozdarji odseka za urejanje gozdov so predstavili lastnikom gozdov načrt 13. in 14. julija, razgrnitev načrta pa je bila za uporabnike vseh gozdov v tej gozdnogospodarski enoti 15. julija v prostorih KE Radlje ob Dravi. Prisotni so lahko podali svoja mnenja in pripombe na podani načrt.

V pohorskih gozdovih KE Mislinja (GGE Mislinja) izvajajo gozdarji odseka za urejanje gozdov ob pomoči terenskih

gozdarjev mislinjske krajevne enote urejevalna dela. Po desetih letih bodo mislinjski gozdovi ponovno pregledani, izmere pa izvajajo na stalnih vzorčnih ploskvah. Prvi popolni ureditveni načrt v OE Slovenj Gradec je bil narejen prav za te gozdove že leta 1954. Inventarizacijo vseh gozdov v določeni gozdnogospodarski enoti izvajajo gozdarji vsakih deset let.

Pričela so se obnovitvena dela na zvoniku najvišje po nadmorski višini postavljene cerkve v Sloveniji na Uršlji gori - za strešno kritino bo potreben macesnov les

Dežnikarice na mravljišču (Zadnji travnik pod Olševo)

gibale od 9° C do 15° C, najvišje dnevne pa od 15 do 29° C. Najhladnejše bilo 2. in 11. julija. V noči z 11. na 12. julij je vrh Pece pobelil sneg.

23. julija pa je sunkovit veter med nevihto povzročil manjše vetrolome (posamezno, v šopih) na območju občine Slovenj Gradec (Podgorje) in Črna na Koroškem (Koprivna, Bistra). Velike težave zaradi vetra so bile na ljubljanskem območju, zelo hudo pa je bilo v območni enoti Novo mesto, kjer je veter ta dan podrl in polomil okrog 85 000 kubičnih metrov dreves.

In kakšna je bila klima v gozdarskih krogih? Čeprav se je pričel dopustniški čas, zaradi za razvoj podlubnikov navidezno slabših in neustreznih temperatur pa bolj mirno obdobje kot lansko leto ta čas, je bilo delovno

za vlaganje v zasebne gozdove. Razpis je bil objavljen v Uradnem listu 23. julija 2004 in je začel veljati en dan po objavi. V letošnjem letu bo iz teh sredstev sofinancirana naravna obnova in nega v zasebnih gozdovih. Aktivnosti morajo biti predhodno načrtovane v letnem načrtu skladno z Razvojem gozdov Slovenije, planirane pa morajo biti v gozdnogojitvenem načrtu. V OE Slovenj Gradec je v letošnjem letu za vlaganje v zasebne gozdove in preventivno varstvena dela (polaganje kontrolno lovskih nastav in izdelava le-teh) v državnih gozdovih planirano skupno iz republiškega proračuna ter evropskega deleža okoli 29 milijonov SIT. Od tega je za nego gozdov planirano 18 300 000 SIT (8 300 000 SIT iz nacionalnega programa, 10 000 000 SIT iz evropskih sredstev – polovični

Intenzivno pa poteka odkazilo oziroma izbira drevja za posek v državnih gozdovih. Revirni gozdarji poleg planiranih količin drevja pripravljajo tehnološke načrte in planirana gozdnogojitvena dela, predhodno načrtovana v gozdnogojitvenih in ureditvenih načrtih za letni plan, katere bodo po pogodbi GG Slovenj Gradec kot koncesionar izvajali v koroških državnih gozdovih v letu 2005.

V kolikor se boste oglasili pri vaših gozdarjih javne gozdarske službe, vam bodo z veseljem podali še kakšen strokovni informacijsko zanimiv storž iz gozdov vaše krajevne enote. ▲

EVROPSKI MACESEN (*Larix decidua* Mill.)

Tekst in foto: VOJKO PLAZNIK, univ.dipl.inž., Zavod za gozdove Slovenije

»Secundo (drugič) pri tem je treba opozoriti, da hrastov les doraste za sekanje v 200 letih, bukev na najugodnejših tleh v 120 na slabših tleh v 150 letih, smreka, jelke in bori, pa tudi macesni v 80 do 100 letih, trepetlike, lipe in bresti v 30 do 40 letih, breze na vlažnih tleh v 30, v višjih legah pa v 40 do 50 letih, vrbe in bele vrbe v 20 do 30 letih in končno jelšev les v 40 do 50 letih.« je zapisala Marija Terezija v Terezijanskem gozdnem redu za Kranjsko leta 1771.

»Macesen, maceselj (*Larix europaea*) dobiš v večjem številu pri Trbonjah in na zahodnem pobočju med Pamečami in Slovenj Gradcem ... Macesnov les je izvrsten za stavbe, iz macesna se cedi pravi venecianski terpentinov, na Pohorju delajo iz mladega macesnovega lesa vitre za pletene cokle.« je zapisal o macesnu v svojem delu Pohorje med letoma 1913 in 1919 Janez Koprivnik.

Evropski macesen delimo v štiri skupine ras:

alpski macesen (sem prištevamo tudi macesen, ki raste v Sloveniji):

- alpski macesen nižjih leg (nižje lege italijanskega in francoskega roba Alp ter nižje lege vzhodnega roba Alp – avstrijsko-štajersko in Wienerwald),
- alpski macesen srednjih leg (raste od 800–1500 m nadmorske višine – na obrobju Alp do Wienerwalda),
- alpski macesen višjih leg (porašča višje lege Centralnih Alp z bolj celinsko poudarjeno klimo: Švica – Engadin, Wallis);
- sudetski ali češki macesen (povzpne se do 1000 m nadmorske višine);
- karpatski macesen (macesen s področja Tater in južnih Karpotov);
- poljski macesen (raste na nadmorski višini do 320 m na področju Lyse gore).

Meje naravne razprostranjenosti alpskega macesna so precej zabrisane, ker so ga v preteklosti precej sadili izven njegovih naravnih rastišč in to v valovih:

- v drugi polovici 18. stoletja,
- od leta 1820 do 1865 leta,
- po letu 1900.

Jesensko obarvan macesen.

Naravno je evropski – alpski macesen razširjen v Sloveniji v Julijskih Alpah, Karavankah ter Kamniških oziroma Savinjskih Alpah.

Evropski macesen je iglasto drevo, ki doseže od 25 do 35 m višine (tudi 40 m in več na dobrih rastiščih) in do 1,6 m premera v prsni višini (1,3 m nad tlemi). Skupina macesnov iz okolice Velikih Lašč – Macesnova dolina v Karlovcih, kjer je nadmorska višina 540 m, je pri starosti 116 let dosegla višine od 39 do 46 m ter prsne premere od 53 do 62 cm. Izjemno debel je Krofičkin macesen, ki raste nad Logarsko dolino blizu Klemenče jame. Visok je 29,3 m in ima premer v prsni višini kar 148 cm (izračunan obseg pri danem premeru znaša 4,65 m), kar ga uvršča med najdebelejše v Sloveniji.

Na področju ZGS OE Slovenj Gradec je delež iglavcev v lesni zalogi 86,2 %, pri čemer je navadna smreka zastopana kar s 70,6 %, bor s 7,4 %, jelka s 4,2 % in macesen s 4,0 %.

Debilo je ravno, polnolesno in izrazito do vrha krošnje. Krošnja je zaokroženo piramidalna in ima vitke vodoravne ali pobešene veje, ki pa niso razporejene v vretencih, kot je to pri navadni

Skupina macesnov brez iglic.

Macesnovo žensko socvetje in šopki iglic.

Lanski storži, ženska socvetja in iglice v šopkih.

Macesnova ženska socvetja in šopki iglic.

smreki ali navadni jelki.

Najpogosteje uspeva v alpskem in subalpskem pasu – v nadmorskih višinah od 350 (na vzhodnem robu) do 2200 m (Engadin), posamezna drevesa rastejo celo na višini 2400 m (Maritimske Alpe), na dolomitni in apnenčasti podlagi, na škrlavcih kakor tudi na naplavinah gorskih potokov, meliščih, morenah in neutrjenih pobočjih. Evropski macesen ima rad rahlo, svežo ilovnatopeščeno zemljo. V njegovem naravnem arealu je veliko padavin, pa tudi zračna vlaga je visoka. Oblikuje pa čiste sestoje evropskega macesna kakor tudi mešane sestoje v kombinacijah z navadno smreko (*Picea abies* (L.) Karsten (*Picea excelsa* (Lam.) Link.)), navadno jelko (*Abies alba* Mill.; (*Abies pectinata* Lamm. Et DC., *A. picea* Lindl.)), rdečim borom (*Pinus silvestris* L.), cemrinom (*Pinus cembra* L.) in rušjem (*Pinus mugo* Turra (*P. montana* Mill.; *P. mughus* Scopoli)).

Evropski macesen je drevesna vrsta, ki glede temperature ni zahteven (uspeva na rastiščih, kjer je srednja letna temperatura -1°C , ter na rastiščih, ki imajo srednjo letno temperaturo celo 14°C ; za uspevanje mu zadostuje že 50 rastnih dni), dobro prenaša nizek mraz (vse do -50°C) kakor tudi spomladanske in jesenske pozebe, močan veter (znana so posamezna odporna drevesa na gozdni meji – imenujemo jih vihariki) in sneg ter ima pionirski značaj. Doseže starost od 600 do 700 let. Evropski macesen skupaj z rušjem marsikje tvori zgornjo gozdno mejo.

Macesen je izrazito svetloлюбna drevesna vrsta, saj potrebuje za svojo dobro rast svetlobo tudi od strani. Rad ima prosto lego.

Skorja je zelo debela (2–4 cm), globoko razpokana in sivkaste barve. Koreninski sistem je zelo razvit. Najprej požene glavna korenina, pozneje se razvijejo močne srčne korenine.

Popki so rdečkasti, topo jajčasti in pokriti z nekaj luskami. Iglice so svetlo zelene, tanke, mehke, nežne – ne bodejo. V jeseni se obarvajo v zlato rumeno barvo. Prečni prerez iglic je ploščato trioglat. Iglice so dolge od 1 do 4 cm in široke od 0,6 do 1,6 mm.

Ob robu imajo dva smolna kanala. Na dolgih poganjkih so iglice posamične in spiralno razporejene. Na kratkih poganjkih pa iglice rastejo v šopkih od 20 do 65 iglic skupaj. Iglice v jeseni odpadejo.

Cvetove razvije istočasno z olistanjem v mesecu aprilu in maju. Moški cvetovi so rdeče rumeni in okroglasti, dolgi od 0,5 do 1 cm, ženski cvetovi pa so karmin rdeči, dolgi 1 do 2 cm.

Seme je bleščeče rjave barve, trioglato in na eni strani ravno – s krilcem, dolgo 3–4 (5) mm, krilce je svetlo rumeno, 6–8 mm dolgo. Seme se razvije v storžkih – ženskih cvetovih, ki so dolgi 20–40 mm in okrog 2 cm široki, sivo rjavi na kratkem peclju. Seme dozori pozno jeseni v času od zadnje tretjine meseca septembra pa vse do sredine meseca novembra isto leto (včasih šele drugo leto), iz storžev izpade šele naslednjo pomlad. Storžev ostanejo na vejah še nekaj let.

V enem kilogramu semena je približno 160000 semen brez krilca, v enem litru pa približno 80000. Teža zrna je majhna, saj tehta 1000 zrn macesnovih semen približno 6 gramov.

Macesnovo seme nabiramo od oktobra do decembra, pa tudi februarja. Storže nabiramo na stoječem drevju. Seme moramo luščiti strojno. Nabrano seme shranjujemo v steklene posode, ki jih tesno zapremo in shranimo v hladnem temnem prostoru.

Če bomo nabirali macesnovo seme in morda sami vzgojili sadike za naš gozd, je dobro vedeti, da je v 1 hektolitr storžev, ki tehta povprečno 37 kg, povprečno 11200 storžev, iz katerih je možno dobiti od 1,8 do 2,7 kg macesnovih semen brez krilca oziroma približno 3,5 kg semen s krilci.

V enem storžu je približno 80 semen.

Macesen začne semeniti v sestoji med 30 in 40 letom starosti, nakar semeni vsako 3 do 10 leto.

Seme, ki ga bomo posejali v pomladanskem času, bo kalilo 2 do 4 tedne. Navadno je odstotek kalivosti v mejah od 35 do 60 %.

◀ Seme obdrži sposobnost kaljenja 2 do 3 leta.

Macesnove klice imajo navadno 5–7 ploskih, gladkih, topih, trirobnih kličnih listov, ki so dolgi do 15 mm.

Macesne razmnožujemo večinoma s semeni.

Pri setvi, ki jo opravimo v mesecu aprilu, a najkasneje do konca prve polovice maja (možna je tudi setev v jeseni), moramo vedeti, da:

ima pomanjkanje vlage pri kalitvi za posledico dosežen manjši odstotek kalivosti, le-ta pa se lahko zavleče za več tednov. Umetno škropljenje posevka pospeši kalitev in poveča uspeh setve;

moramo posevek macesna zasenčiti. Pri močnem zasenčenju je potek kalitve najhitrejši.

Prvo presajanje opravimo z enoletnimi semenicami, ki jih pustimo v gredi še 1 ali 2 leti, ko so vzgojene sadike macesna primerne za sadnjo v gozdu.

Les macesna je bil in še je izredno cenjen zaradi svojih lastnosti kakor tudi zaradi svoje barve. Les je razmeroma lahek, saj je njegova gostota znašala od 450 do 650 kg/m³. Les je zelo smolnat, precej trd in izredno vzdržljiv. V preteklosti so ga zlasti v gorskih predelih uporabljali za izgradnjo hiš ter celotne notranje opreme poslopij. Še posebej je bila cenjena kritina iz macesna, ki zdrži na strehi dalj časa kot najboljša opeka. Macesnov les so uporabljali tudi za gradnjo ladij, pristanišč in mostov. Tudi posodo (škafce, čebre, skodele, putrhe, kadi) so delali iz macesnovega lesa.

Macesnova jedrovina je lepe svetlo rdeče do krvavo rdeče barve, ki z leti potemni, kar pa daje izdelkom iz macesnovega lesa posebno žlahtnost.

Danes se macesnov les uporablja v pohištveni industriji za izdelavo furnirja, okrasnih opažev, rezbarij, za izdelavo opreme hiš in tudi za stavbno pohištvo.

Macesnov les je izvrsten za vodne stavbe, okna in druge predmete, izpostavljene dežju.

Zdravilne učinke ima macesnova smola, ki je bila v preteklosti zelo cenjena. Macesnov terpentini, imenovani tudi venecijski terpentini, so uporabljali pri zdravljenju pljučnih bolezni, bolezni mehurja in gonoreje.

Posajen in zaščiteno mlad macesen.

Macesen moramo ohraniti na njegovih naravnih rastiščih, še posebno pa ga moramo pospeševati ob gozdni meji, saj bo pri njenem dvigovanju na njeno nekdanjo višino (zaradi

brezobzirnega izkoriščanja macesnovih gozdov v preteklosti se je v srednji Evropi gozdna meja znižala za približno 200 m) odigral glavno vlogo. ▲

VIHARNIK

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo
Slovenj Gradec, d.d. 2380
Slovenj Gradec,
Vorančev trg 1
zanj: direktor Silvo Pritrznik,
univ. dipl. inž. gozd.
Telefon: 88/ 43-332,
faks: 88/ 42-684,
E-mail: viharunik@gg-sg.si

Odgovorna in
glavna urednica: Ida Robnik
Uredniški odbor:

Marlena Humek, Gorazd
Mlinšek, Jože Potočnik,
Ida Robnik in Brane Širnik
Lektorica: Marta Krejan
Idejna zasnova in grafično
oblikovanje: Marlena Humek
Priprava za tisk:

Forma Hutter, Maribor
Tisk: ZIP CENTER,
Ravne na Koroškem
Vse pravice pridržane,

© Gozdno gospodarstvo
Slovenj Gradec 2004.
Fotografije in teksti © avtorji
Oblikovalska zasnova
Viharnika: Peter Vernik in
Marlena Humek

**Avtorja fotografij na
naslovnici sta: Franc
Jurač in Ida Robnik**

Na podlagi mnenja
ministrstva za informiranje
z dne 30.1.1992 je Viharnik
produkt informativnega
značaja
(točka tarifne številke 3).

Literatura:

Čedomil, Š., Atlas drveja i grmlja, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1973, 218 s.

Erker, R., Gojenje gozdov – priručnik, Zveza gozdarjev LRS – »Slovenski gozdar«, Kočevje 1962, 382 s.

Gričnik, A., Janez Koprivnik in njegovo »POHORJE«, Monografija, Izdala Občina Zreče, 1997, 511 s.

Koprivnik, J., Pohorje, ponatis iz Planinskega vestnika (1913-1919), Založilo »Sokolarsko društvo« v Mariboru, 1923, 125 s.

Kotar, M., Brus, R., Naše drevesne vrste, Slovenska matica v Ljubljani 1999, 320 s.

Pezdir, J., Čudoviti svet iglavcev, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1979, 248 s.

Šilič, Č., Atlas drveja i grmlja, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo 1973, 218 s.

Šumarska enciklopedija, 2 Kos-Zut, Izdanje i naklada Jugoslovenskog leksikografskog zavoda, Zagreb 1958, 800 s.

Terezijanski gozdni red za Kranjsko, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo, Ljubljana 1985.

de Wit, H. C. D., Rastlinski svet 1 – semenovke, Mladinska knjiga 1978, 346 s.

Vidakovič, M., Četinjače – morfologija i varijabilnost, Biblioteka znanstvenih radova, Zagreb 1982, 710 s.

Zauner, G., Iglavci, Cankarjeva založba, (Zbirka Sprehodi v naravo), 2000, 59 s.

UTRINKI IZ REVIRJA PLEŠIVEC

NEURJE NAD PLEŠIVCEM, KATEREGA SLEDOVI SE ŠE DANES POZNAJO

Tekst in foto:
RUDI REBERNIK

Leta 1961, 21. junija, je del Uršlje gore, Razborja, Plešivca, Suhega dola in del Mežiške doline zajel vihar, ki je v svojem besu rušil gozdove in trgal pobočja. Veter, toča in voda so opravili pravo razdejanje, tako da so za njimi ostala izruvana in polomljena drevesa ter raztrgane in zasute gozdne ceste.

Še danes se dobro spominjam tistega dneva. Vročina in soparica sta se pričeli že zjutraj in v zraku je bilo kar čutiti, da se pripravljata huda ura in vihar s točo. Letina je tisto leto dobro kazala, krompir je bil v najlepši rasti in žita so že kazala prvo klasje, travniki pa so bili pripravljeni za prvo košnjo. Potem pa se je razbesnela nevihta s točo in viharjem, ki je v dobre pol ure uničila kmetom ves pridelek za tisto leto in naši gozdovi si desetletja niso opomogli od tega udarca.

Sam sem pravkar prišel domov iz službe na terenu, ko se je ob 4. uri popoldne stemnilo in smo morali prižgati luč, da smo se videli. Ko se je vihar toliko polegel, da smo lahko šli iz hiše, smo videli samo od toče pobeljeno površino. Po tleh so ležale mrtve ptice, katerim niti gozd ni nudil nobenega zavetja več. Sadna drevesa so bila povsem oskubljena in brez listja, krompirja, žita in drugih vrtnin pa sploh ni nič ostalo.

Tisti dan zaradi podrtih dreves in razdrtih poti nisem mogel nikamor, čeprav me je stanje v revirju močno skrbelo. Drugo jutro sem se zgodaj odpravil v revir, da bi videl, kako je neurje gospodarilo po plešivskih gozdovih. Povsod je še bila toča po tleh, podrto dreve, razkrita gospodarska poslopja in nobenega pridelka več na njivah, našemu sodelavcu Jožetu Triplatu pa je vihar podrl gospodarsko poslopje in mu naredil ogromno škodo za vrsto let naprej.

V revirju so bili najbolj prizadeti borovi sestoji v oddelkih 7, 8 in 9, v Kristavškem in Grobelskem ter v oddelku 29 Potoško. Za tisto leto smo morali prekiniti vso redno sečnjo ter takoj pričeti izdelovati vetrolome, ker se je zaradi hude vročine že pričel pojavljati lubadar, katerega smo v tistih časih zatirali in uničevali samo z lovniimi drevesi, kar pa je bilo zelo zamudno in drago.

Od tega časa je minilo že več kot 40 let, pa vendar takih dogodkov človek zlepa ne pozabi, zato je dobro da se včasih spomnimo nanje in jih primerjamo z današnjimi. Temu sta namenjeni tudi ti dve sliki, posnети ob enakih dogodkih, vendar iz različnih obdobj.

▲ Vihar na Plešivcu leta 1961. Takih vrtnecv, podrtga, polomljenega in izruvanega gozdnega drevja je bilo takrat v gozdu na mnogih krajih. Izdelovanje tega drevja je bilo zelo težko pa tudi nevarno, ker smo takrat delali v glavnem še z ročnim orodjem in je zaradi izruvanih in nagnjenih ter napetih dreves večkrat prišlo do nezgod.

Izdelovanje vetrolomov pred drugo vojno okoli leta 1937, ko je podobno neurje v Potoškem nad Suhim dolom naredilo veliko škodo. Takrat so potrebovali veliko delavcev, tudi sezonskih, da so to čimprej izdelali in počistili. Pomagali so tudi kmečki fantje iz Razborja, ko so doma opravili prva pomladanska dela do košnje. Med njimi je tudi Kavnikov Franc, poznejši gospodar na Kunijski kmetiji v Spodnjem Razborju, ki so ga njegovi sodelavci zaradi njegove pridnosti in sposobnosti imeli radi med seboj.

Takratni gozdni upravitelj v Plešivcu: Ivan Nemtzitsky

3. TRADICIONALNI POHOD PO GTP PLEŠIVEC

GORAZD MLINŠEK, univ. dipl. inž. gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Gozd, še posebno pa gorski gozd je lep in zanimiv v vseh letnih časih. Če pa so skozi njega speljane terenu prilagojene učne poti, opremljene z ličnimi informacijskimi tablamami, je nam ljubiteljem narave ta gozd še bolj prepoznaven. Ena izmed takšnih poti je tudi pred tremi leti narejena gozdna turistična pot Plešivec. V njen nastanek so vložili veliko truda gozdarji ZGS, KE Slovenj Gradec, ki jo tudi vestno vzdržujejo. Pot je zelo obiskana. Najštevilčnejši je obisk v mesecu avgustu, ko gozdarji KE Slovenj Gradec in Turistično društvo Slovenj Gradec ob pomoči domačinov organizirajo tradicionalni pohod iz Suhlega dola, skozi kaštevsko sotesko mimo plešivčnikovega mlina in Plešivca k Vernerškemu, od tod pa mimo lovske kočice LD Podgorje nazaj v dolino.

Tudi letos se je 7. avgusta pri gostilni Balenk v Suhem dolu (začetek poti) zbralo veliko število po hodnikov in se podalo po tej zanimivi poti. Vsi smo uživali, nekateri pa smo zabeležili prijetne vtise tudi s fotoaparatom.

Začetek poti

Ostanek ceste v soteski

Pohodniki v soteski

Znak poti

Skozi najvišji drevored divjega kostanja v Sloveniji

Zdravilna tekoča postrežba s kmetije Rone

Uf, kako sem utrujen

Pred informacijsko tablo

Pri Verneršku so postregli z ovčjimi specialitetami

KMETIJSTVO

EKO ŠTAFETA V DRAVOGRADU

Tekst in foto:
FRANC JURAČ

Na pobudo in v organizaciji visoko ekološko osveščenih Avstrijcev, združenih v Aliansi za zaščito podnebja, je letos že četrta organizirana Eko - štafeta, ki poteka po celotni avstrijski meji.

Da bi kar najbolj spodbujali ekološko osveščenost čimveč ljudi, ki naj bi odgovorno ravnali z okoljem, v katerem živimo, je štafeta letos že drugič prestopila slovensko mejo pri Sentilju in preko Maribora, Ruš in Radelj ob Dravi prišla v Dravograd. **Štefan Merkač**, ki je koordinator ekoloških

Štefan Merkač in Martina Cigler - glavna organizatorja prireditve Eko štafeta v Dravogradu.

kmetov pri Bioernte na Avstrijskem Koroškem, je hkrati tudi glavni pobudnik, da je štafeta v Sloveniji. Za odlično organiziran sprejem v Dravogradu pa gre vsa zahvala prizadevni absolventki mariborske Fakultete za kmetijstvo **Martini Cigler**, ki je uspela za prireditve v Dravogradu pritegniti številne sponzorje, občinske veljake in druge ter županjo **Marjano Cigala**.

Na prireditvi je nastopala folklorna skupina **KUD Gozdar Črna** in ansambel **Dia Rrea**, ki je skomponiral tudi eko - štafeto himno. Na stojnicah so kmetje predstavili svoje izdelke, med katerimi je mladi **David Ažnoh** z **ekološke kmetije Leder** iz Gmajne pri slovenj Gradcu postregel z moštom. V kuhinji hotela Hesper so iz ekoloških živil pripravili eko kotiček.

Ob postankih v posameznih krajih je bila svečana predaja štafete, to je nahrbtnika, v katerem je knjiga s sporočili in vtisi udeležencev shodov. Končno bodo knjigo predali Evropskemu parlamentu v Bruslju, ki naj s konkretnimi sklepi sproži akcije za zmanjševanje fenomena tople grede.

Županja občine Dravograd Marjana Cigala prejema knjigo vtisov Eko štafete.

Mladi harmonikar Andrej Javornik je nastopil v kulturnem programu na prireditvi Eko štafete.

OCVIRKOVI

MIRKO KUMER

Kmetija Ocvirk se nahaja na Breznici, kjer je lep razgled naravnost na Uršljo goro, na levo oddaljeni Pohorski greben, na desno pa preko pred-smrekovskih planin s temnimi gozdovi iglavcev na severno pobočje Pece v vsej dolžini. Lep je pogled na to panoramo razpetih hribov in dolinic, z gozdovi posejanih svetlejših zelenih površin, kmetij – celkov, kot jih imenujemo gozdariji. Sredi teh zelenih površin pa izstopajo sivobela gospodarska poslopja, ki simbolizirajo velika mravljišča, kjer prebivajo ljudje, ki to zemljo obdelujejo.

Pogled na to okolje ti pomirja dušo in srce.

V jasnem vremenu kmetijo Ocvirk obseva sonce cel dan, od jutra, ko pokuka preko Pohorja, pa vse do večera, ko se skriva za greben Pece. Pogled na naselje Ravne in Prevalje ter dolino Meže zakrivajo hribine, ki se le malo nad naselji strmo prevesijo v dolino. Kmetija leži na nadmorski višini med 600 in 700 metri, je med sosednimi sicer večja (površina je 34 ha, od tega kmetijsko obdelovane zemlje le 8 ha), vendar je ob samem kmetovanju življenje zelo trdo. Ravnih njivskih površin s plitvo lapornato zemljo ni, večina so travniki in pašniki. Brez izdatnega gnojenja ni pridelka. To površino razmejuje na tri dele dva potočka oziroma strmi jami, ki odvajata vodo iz podzemeljskih virov. Gozdna drevesa – smreka in bor – so zelo počasne rasti in dajo nekaj prihodka le ob lastni izdelavi. In na tej kmetiji je 40 let kmetoval Ocvirk – gospodar Rok Berman, ki je umrl leta 1975. Rok je bil majhen mož, blagega značaja, dobrodušen in zaljubljen v grunt in kmetovanje. Čeprav je bil slabo šolan (saj so v stari Jugoslaviji morali kmečki otroci že od mladih nog delati vse, kar so zmogli), je bil bister in je koristil znanje, ki si ga je pridobil s kmetovanjem in s posluhom za reševanje problemov.

Po smrti staršev in ko so se oddaljili ostali družinski člani, sta na Ocvirkovem posestvu ostala Rok in malo mlajša sestra Gretka. Oba sta bila pridnih rok. Gospodarila sta pač, kakor so v predvojnih časih, da sta le preživela

Ocvirkovo s Peco

Nova Ocvirkova hiša

Rokijeva hiša

pri lastnih pridelkih. Za prodajo je ostalo le malo tega. Več so jima dale črnice z rastjem po vsej gozdni površini in napravila sta dobrega črničevega žganja, ki je vedno imel dobro ceno. Tudi brusnice so spričo redkega gozda rodile in ob sezoni so se lepo prodale. Hudo pa ju je prizadelo, ko je v letu 1939 pogorel hlev. Bajje je ogenj podtaknil sorodnik, ki je užaljen odšel v Nemčijo in se ni vrnil. S pomočjo dobrih sosedov in prijateljev sta postavila nov hlev in stanovanjsko hišico, vse v lesenem stanju.

Tako sta v tistih časih složno gospodarila naprej s samozadostnimi posevki. Bližala pa se je druga svetovna vojna. Tu, na meji z Avstrijo, ki jo je Hitler že priključil k Nemčiji, smo bili bolj izpostavljeni nemški propagandi in vohunstvu. Vračali so se bivši brezposelni kot prepričani »folk-deučarji« (petokolonaši), ki so hvalili novi nemški režim. In ko je Hitlerjeva vojska pregazila Jugoslavijo, so imeli skupaj z domačini besedo ti povratniki in

že so bili popisani vsi, ki niso kazali navdušenja nad novo oblastjo. Začele so se aretacije in izselitve. Kmetje, med njimi tudi Rok in Gretka, so te spremembe le težko sprejeli. Če ni bilo potrebe, se nista izpostavljala in živela sta s svojo zemljo. Kot šestletni fantič se je Ocvirkovim pridružil pastirček Rudi; čeprav ni bil v sorodu, sta ga vzela za svojega.

Leta 1953 pa so se začeli pojavljati gošarji – partizani. Seveda so se ti najprej oglašali v kmečkih gospodinjstvih. Ugotavljali so možnost sodelovanja, zanesljivost, možnost prehranjevanja, bivanja in vez. Tako sta tudi Ocvirkova – Rok in Gretka – postala zanesljiva postojanka partizanskega gibanja, čeprav je okupatorska policija precej pogosto patrolirala po kmetijah blizu Prevalj. In čeprav sta Ocvirkova živela v skromnem gospodinjstvu, so bili partizani, posamezni ali v skupinah, vedno postreženi s kruhom in moštom. V časih jim je Gretka tudi kaj

skuhalo. In kakor se je mnogim kmečkim domačijam v tistih hudih časih dogajalo, da je nemška policija bodisi po izdajstvu ali slučajno naletela na »sovražnike – bandite«, tako je 18. junija 1944 tudi pri Ocvirku prišlo do dogodka, ki mu danes lahko rečemo sreča v nesreči.

Na noč 17. 6. je premočena od dežja prišla skupina že znanih partizanov pod streho Ocvirkove domačije. Ker so domači že spali, so jih borci samo obvestili in premočeni plegli nad hlevom. Zgodaj zjutraj je Gretka vstala in skuhalo žgance z mlekom. Nato je šla buditi vodjo skupine in vabit na zajtrk. Ko sta z vodjo prišla v kuhinjo, sta opazila močno patroljo nemške policije, ki se je prikazala iz gozda na začetku njive. Komandir je takoj skočil nazaj na gumno, zavpil: »Za meno!« in se pognal čez zadnjo steno hleva. Vsi borci so za njim poskakali preko zadnje stene hleva in jo po Nemcem zakriti jami ucvrli navzdol v gozd. Nemci so kljub temu zapazili, da

◀ se okrog hleva nekaj dogaja in začeli so silovito streljati kar na slepo. Vseh osemnajst fantov se je rešilo, saj v gozd policija ni upala. V času te zmede je Gretka pripravljeno hrano vrgla v škaf, pripravljen s krmo za svinje. Hitro je v ogenj zmetala nekaj sumljivih stvari, fanta Rudija, ki je ob glasnem pokanju vstal, zgrabila za roko in za zidom koč zbežala po strmini v bližnji gozd. Nemški policist – stražar za koč je hote ali ne hote gledal proti hlevu, kjer so že šarili policisti in ju zaustavili. Gretka je po gozdu zbežala k sosedu in naprej po zanesljivi poti mimo Raven preko Meže in proti Uršlji gori, kjer je stopila v stik s partizani.

Rok, ki je šel k zgodnji jutranji maši, je nameraval na kisko juho v gostilno Rifel. Med potjo pa ga je srečal Adi, sicer znan nemčur, pa ga je vseeno obvestil, da je policija napadla »bandite« pri Ocvirku. Tako se je Rok odločil, da ne gre domov. Raje v partizane. V gostilno pri Riflu je šel pri vhodnih vratih skozi hodnik in zadnja vrata ter preko travnika in Meže proti Uršlji gori. V tem se vidi, kako strašni so bili tisti časi, da se je kmet, ki je ljubil svoj grunt bolj kot vse drugo, raje odločil za nevarno in težko življenje v gozdu, kot da bi prišel v roke nemški policiji.

Rok je postal partizanski kurir za kraje od Jamnice do Tolstega vrha, kjer so ga kmetje poznali in je nekako srečno pretolkel čas osvoboditve. 10. maja 1945 se je vrnil na domačijo.

Mnogo težje se je godilo Gretki in Rudiju. Partizansko vodstvo ju je hotelo poslati na osvobodeno ozemlje na Dolenjsko, kar pa je Gretka odklonila. Zato sta ob skrivanju, strahu ob pomanjkanju hrane in toplih oblačil prehodila kraje okrog Uršlje gore, Smrekovca in solčavskih kmetij in prestajala hudo sremo 1944/1945. Prav tako sta se srečno vrnila ob koncu vojne. Med tem je na Ocvirkovem bival nek domačin.

Začelo se je novo življenje, polno zagnanosti in v pričakovanju boljših časov tudi za kmete, saj je novi režim »delovnemu ljudstvu« obljubil marsikaj. Čeprav Ocvirkovih niso silili z obvezno oddajo živil (kot druge kmete), saj je bila »kašta« prazna, sta morala trdo prijeti za delo, da sta iz zemlje dobila darove narave in si postopoma uredila normalno življenje.

Kljub prepričevanju politike in pobudam krajevnih kmetijskih zadrug, pa Rok s posestvom ni

videl izhoda v »kmetijski obdelovalni zadrugi«, za katero se je v tisti dobi razmahnila močna propaganda. Na aktivističnih sestankih, ki so bili organizirani po zaselkih, so kmetje odkimavali z glavami: kako naj združijo kmetije oz. zemljo v večje zaokrožene njive, če so že na enem posestvu parcele razkosane z robovi, jamami in strmimi potmi; kako postaviti skupni hlev zaradi oddaljenosti, kako uporabljati skupne stroje (ob povezavi so ponujali traktorje in kosilnice), saj nastopajo potrebe istočasno, in kje dobiti denar za investicije? Tako so kmetje še dolgo po osvoboditvi gospodarili po starem. Ker na Ocvirkovem ni bilo kakšne njive, ob meji pa je bila ravna, dober hektar velika parcela z redkim gozdom, si je Roki silno želel pridobiti to parcelo za njivo. In res, na prošnjo mu jo je krajevna oblast odobrila, s tem da je enako veliko gozdno parcelo odstopil na drugem kraju svojega gozda. Kmetijska zadruga mu je hotela olajšati odstranitev panjev posekanega drevja z buldožerjem; na žalost zaradi preozkih kolovozov in globač buldožer ni mogel iz začetnih strmin na lažji teren. Tako je Roki s pomočjo Gretke in Rudija izkopal panje in jih z voli zvozil domov za drva. In ustvaril je lepo njivo in jo z velikim veseljem obdeloval po letu 1951.

Za Rokija pa je nastala nova težava. Sestra Gretka se je poročila na sosednjo kmetijo, Libnikovo. Tam je po desetletju postala vdova z odrezano nogo kot posledico ozeblin iz partizanskih dni. Tudi Rudi je zrasel v moža, hodil v službo v železarno in se poročil. V bližini sta z ženo postavila stanovanjsko hišico in kadar sta imela čas, sta vseeno hodila pomagat Rokiju.

Tako je Roki v bistvu ostal na kmetiji sam za vse, tudi za gospodinjstvo. Ni obupal. Vsakodnevna dela je opravljal z voljo, občasno in ob težjih delih pa mu je prišel v pomoč Rudi. V času košnje, žetve ali pripravljanja lesa

pa so prišli prijatelji, prostovoljci iz Prevalj. Ne da bi za to zahtevali plačilo. Pogostil jih je z moštom in kruhom, presnim sirom in grumpami, pa še s sadjem, če je obrodilo, in še s čim, kar je lahko pogrešal. Tudi »setnikarji« krompirja so bili v tistih časih še v modi in ženske so marsikaj odslužile z delom. Nihče od teh ni zahteval plačila v denarju. Roki je tako sam še kar skrbel za živino in s pomočjo prijateljev obdeloval polje, vse premalo pa je skrbel za svoje zdravje. Čedalje bolj se je poznalo, da pri hiši ni gospodinje, ki bi skrbela za vsakdanji red. Navkljub spoznanju te pomanjkljivosti in kljub dobroameremu prigovarjanju ožjih prijateljev si ni vzel časa, da bi si poiskal primerno žensko. Ti so mu celo na dom pripeljali primerne žene na ogled, vendar brez uspeha. Intimnemu prijatelju je nekoč izdal, da je gojil skrito in globoko ljubezen do bivše partizanske aktivistke Katrice, ki pa je nekaj let po osvoboditvi umrla. Tako je Roki ostal sam, predan gruntu, zaradi garanja postajal slabši, bolan in leta 1975 je umrl. Že leto poprej sta Rudi in žena Slavka morala negovati Roka in skrbeti za posestvo, saj sta praktično delala več na Ocvirkovem kot doma. Nekako samoumevno je bilo, da bosta tudi po Rokijevi smrti morala prevzeti kmetijo, saj sorodnikov ni bilo in tudi Roki se je strinjal, da grunt ne bi prišel v tuje roke. Z družino sta se preselila na Ocvirkovo. Z rednim delom, ki ga je opravljal Rudi v železarni, sta prisluženi denar vlagala v izboljšanje kmetijskih strojev in opreme. Glavno breme je morala prevzeti žena Slavka, saj mož do upokojitve ni maral zapustiti službe. Slavka je postala prava kmetica: poleg gospodinjstva je načrtovala posevke, opravila je izpit za traktor in osebni avto, obiskovala razne izobraževalne tečaje ter si pridobivala znanje sodobnega kmetovanja. Zamenjala sta poljedelstvo za živinorejo. Pred nekaj leti

sta postavila novo stanovanjsko hišo in se preselila iz stare lesene kočice.

Njuna otroka sta doraščala, vendar jima nista bila v posebno pomoč. Hčerka se je mlada poročila, saj je morala prevzeti kmetijo za umrlo Gretko, ki prav tako ni imela naslednikov, zadnja leta pa jo je tudi negovala. Sin se je izučil za strojnega tehnika in ni kazal nobenega veselja, da bi kmetoval. Poročil se je in stanuje na Prevaljah. Tako sta ostala na Ocvirkovem Rudi in Slavka sama. Rudi se je upokojil in delo je šlo malo bolje od rok. Načrtovala sta, kako bi polje zaokrožila, da bi stroji bolje koristili. Toda bolezen in hitro minevanje let jima je to preprečilo. Utegnila sta le z drenažo in izravnavo nekaj robov in grbin izboljšati srednji travnik, da je s tem omogočena lažja košnja in spravilo sena. Ostalo prilagajanje terena pa bi zahtevalo kar precejšnje investicije, da bi polje preko dvojnih jam povezala v strnjeno enoto. V hribih je pač težko napraviti ravnilo. Človek se mora zadovoljiti tudi s tem, kar mu nudi narava. Vdanost v naravo in okolje pa je nenadoma presekala huda nesreča. 14. aprila 2002 ob peti uri zjutraj je zagorelo in ogenj je uničil leseni del hleva z gumnom do obodnih zidov. Zgoreli so stroji in orodje na gumnu in nekaj živine. Tudi bližnja šupa je zgorela. Gasilci, ki so prišli z Raven in s Prevalj, so ubranili le leseno staro kočico. Gašenje je bilo težavno, ker so morali vodo dovažati s cisternami s Prevalj 4 km daleč. Bajje je ogenj povzročil star traktor zaradi okvare v električni napeljavi. To pa je bil za Ocvirke še hujši udarec kot takrat, ko so morali bežati pred nemško policijo. Zaradi starosti obeh, Rudi je zaradi bolezni postal invalid, sama ne bosta več kos obnovi in nadaljnemu gospodarjenju. Vrednotno je gospodarstvo združiti Ocvirkovo in Libnikovo kmetijo, kjer gospodari mlada Ocvirkova hčera z možem Štefanom, ki sta grunt očistila zaraščajočega grmovja, s posekom nekaj gozda splanirala in povečala skoraj ravno lego polja in travnikov, postavila nov hlev, namestila lepo število krav in bikcev, kar je glavni proizvod te kmetije.

Nov vodovod jima izboljšuje prejšnji slab dotok vode. Združeni kmetiji bosta od mladih sicer zahtevali več dela pa tudi več bo veselja in perspektive v združeni Evropi. ▲

Ostanki požiga

OBVESTILO KMETOM

INFORMACIJA KMETOM O SOFINANCIRANJU NEKATERIH PROJEKTOV ZA OHRANJANJE IN RAZVOJ KMETIJSTVA IN PODEŽELJA V MESTNI OBČINI SLOVENJ GRADEC V LETU 2004

Mestna občina Slovenj Gradec v letu 2004 sofinancira precej projektov na področju kmetijstva in gozdarstva. Izvajalec nekaj teh nalog po pogodbi je tudi Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Celje – Izpostava Slovenj Gradec.

MO Slovenj Gradec po pogodbi z KGZS sofinancira naslednje projekte:

- analize zemlje, krme in mleka v višini 50 % stroškov oziroma do porabe sredstev
- projekt izobraževanje kmetov – predavanja, tečaji, delavnice, strokovne ekskurzije
- pokritje materialnih stroškov (najem prostorov, prevozi, tuji predavatelji)
- demonstracije obrezovanja visokodebelnih travniških sadovnjakov – materialni stroški
- strokovna literatura, glasila – materialni stroški
- prireditve – kmečke igre, kvizi – materialni stroški

- sofinanciranje visokodebelnih sadik – obnavljanje travniških sadovnjakov
- poskusi – dosejavanje TDM v travno rušo – materialni stroški

Pogodbene obveznosti posameznega projekta potekajo po naslednjem vrstnem redu:

- izvedba projekta
- račun za materialne stroške
- zahtevek s strani KGZS – Zavod Celje (račun, poročilo, lista prisotnosti)
- nakazilo MO SG na Zavod Celje
- plačilo izdajatelju računa

Predavatelji, zaposleni na KGZS Zavod Celje, izvajajo svoje delo v okviru rednih del in nalog, tuji predavatelji predstavljajo strošek, ki se krije s sredstev za kmetijstvo.

Vsi navedeni projekti se realizirajo do porabe sredstev v skladu s sprejetim proračunom za leto 2004 in so predmet sklenjene pogodbe. ▲

Prilagodil: Marijan Klemenc, dipl. org. man., višji svetovalec
ŽUPAN MESTNE OBČINE SLOVENJ GRADEC

BLIŽA SE JESEN

ČEBELARSTVO

JANEZ BAUER

Niti ni bilo pravega poletja letos. Pa vendar, dnevi se počasi krajšajo in po jutranji megli se vidi, da bo poletja počasi konec. To so začutile tudi naše čebele.

Pričele so se obnašati veliko bolj varčno. Matica omejuje zaleganje na obliko zimske gručice. Čebele nanašajo med čedalje bližje gnezdu, tako da matico marsikdaj že ovirajo pri zaleganju. Sploh če med trdi že v satju, kot na primer letos. Sredi poletja se v višjih smrekovih sestoij razvijajo kolonije velike črne smrekove ušice, ki prično izločati mano. Medenje ni izdatno, je pa stalno. Dnevni donosi so do dva kilograma, vendar vsebuje ta mana veliko melicitoze, to je sladkor, ki se zelo hitro strdi. Ponašajo že drugi ali tretji dan. Zaradi majhnega donosa se nam točenje vsak drugi dan ne izplača, saj bi točili le kak kilogram ali dva dnevno, tretji dan pa je med že trd in se tako nabira v satju. V panju imamo polne sate trdega medu, ki sploh ni primeren za prehrano čebel čez zimo. Take sate moramo odstraniti in jih nadomestiti s sladkorno raztopino. Vsaka čebelja družina mora za prehrano čez zimo in spomladi dobiti vsaj štirinajst

kilogramov sladkorja. Sladkor raztopimo v vodi in zvečer krmito čebele družine. Krmljenje mora biti končano do 9. septembra, to so rekli že naši stari čebelarji. Pri krmljenju pazimo, da ne povzročimo čebeljega rop. Zato krmito vedno šele ob mraku, po sončnem zahodu, ko čebele ne izletavajo več.

Sate, polne trdega medu, shranimo za drugo leto. Prav nam bodo prišli pri narejenih ali pa v juliju naslednje leto ob brezpašni dobi. Takrat jih vstavimo v medišče, da čebelja družina

na ne bo trpela lakote. V primeru, da imamo takega satovja preveč, ga lahko namočimo v vodo, da se med stopi, sladko raztopino pustimo, da zavre in v kotlu skuhamo medeno žganje.

Ob vstopu v Evropo se je tudi za nas čebelarje marsikaj spremenilo. Nekako »bolj po regljah« bomo morali čebelariti. Že v juliju in avgustu je bil izvršen popis vseh čebelarstev. Tako bo konec leta vzpostavljen register vseh čebelnjakov. Vsak čebelnjak bo dobil svojo številko, vsako čebelarstvo pa svojo KMG –

MID številko. Na ta način je čebelarjenje priznано kot dopolnilna kmetijska dejavnost, za kar smo si prizadevali že dolga leta.

Za čebele družine je potrebno voditi panjsko knjigo. Vanjo vpisujemo stanje čebeljih družin, zdravljenja ki jih opravljamo, nakup in prodajo čebeljih družin in veterinar nam vpiše vsa zdravljenja in preglede. Sam v to panjsko knjigo vpisujem tudi vsa opažanja pri vsakem pregledu čebelje družine, starost in poreklo matice, vstavljene satnice in lovce trotovine. Brez nje si enostavno ne moremo več zamisliti dobrega čebelarjenja, zato je dobro, da jo imamo. Prav tako vsako leto konec oktobra sporočamo stanje čebeljih družin Čebelarški zvezi Slovenije, ki je centralna rejska organizacija za rejo kranjske čebele.

Ob koncu še komentar k vsemu temu. To smo čakali že dolgo in prav je, da se enkrat preštejemo, koliko nas je čebelarjev. Prav je tudi, da nas država priznava kot pomembne člene v kmetijski dejavnosti. Vsem tistim, ki se bojijo popisa čebelarstva zaradi obdavčitve, pa samo to, da tudi na ministrstvu dobro vedo, da MUHA NE DA KRUHA. ▲

Cebelarju Janku Bajcu so letos, 3. junija čebele močno rojile. Roj je sedel na bližnjo pritlično hruško.

Ujeti roj je zasedel 20 satnic AZ panja.

PRAZNUJEMO

ANČKA ZABEL, ŠTAJNARJEVA ANČKA 90 LET

ROK GORENŠEK

V petek, 30. julija 2004, je dopolnila častljivih devetdeset let življenja Ančka Zabel, Štajnarjeva Ančka z Brdinj pri Kotljah. Doživeti in učakati tako visok življenjski jubilej, obenem pa biti tako zdrav, vesel, čvrst in dobre volje, ni dano vsakemu.

Ančka se je prvič poročila s Štajnarjevim Lojzom iz Kotelj leta 1938. Po poroki sta se za nekaj časa naselila v Zdovčevem mlinu v Kotljah. Kmalu sta si kupila Štajnarjevo bajto na Brdinjah, ki stoji ob cesti proti Dularju na Selah, in tam sta se za stalno naselila. Zelo sta se imela rada.

Spomladi leta 1941 so se nad našo domovino zgrnili črni oblaki. Prihrumeli so Nemci s Hitlerjem. Z lepim in grdim so pričeli uvajati svoj novi nemški red. Slovenski narod se je temu uprl. Lojz je skupaj z bratom Jožetom in Andrijem odšel v parti-

zane. Nista se vrnila, dala sta življenje za domovino. Lojz je padel po dolgem junaškem boju na Janečem v Podgori. Ančko, njegovo ženo, so Nemci zaprli. Odvzeli so ji otroka, sinova, in ju dali v rejo nemškim družinam. Šele nekaj let po vojni je s pomočjo mednarodnega Rdečega križa dobila svoja otroka Kristija in Lojza nazaj. Ančko so najprej zaprli v Celovcu, jo mučili in trpinčili, pozneje pa so jo poslali v najstrašnejši taborišči Auschwitz na Poljsko in Ravensbrück blizu Berlina. Ančka je po čudežu preživela vse strahote teh najhujših nemških uničevalnih taborišč. Po končani vojni se je vrnila v svoj uničeni dom. Imela je še energije, da ga je začela takoj obnavljati in popravljati.

Leta 1948 se je Ančka drugič poročila z Zakotnikovim sinom Ivanom. V zakonu se

Ana ZABEL

jima je rodil sin Ivan – Vanč. Pokopala pa je tudi moža Ivana. Življenje je teklo naprej in Ančka je čila in zdrava dočakala svojih devetdeset let življenja.

Dobri mami, babici, sorodnici, ki je čudovita prijateljica, soseda, prijazna, poštena žena, iskreno čestitamo ob njenem jubileju, se ji najlepše zahvaljujemo za vse, kar je za nas storila, ter ji želimo, da bi zdrava in zadovoljna dočakala sto let. ▲

VLASTA HOVNIK - SREČANJE Z ABRAHAMOM

ROK GORENŠEK

V soboto, 10. julija 2004, je na Poštarskem domu na Selah pod Uršljo goro srečala Abrahama VLASTA HOVNIK. Srečanje z Abrahamom po starodavni navadi imenujemo petdesetletnico človekovega rojstva.

Vlasta in vsi, ki jih je na to prijetno in veselo srečanje povabila, se bodo tega dogodka gotovo še dolga leta z veseljem spominjali.

Preživela je pestro, bogato in razburljivo življenje. Nabrata si je obilo dragocenih življenjskih izkušenj in se veliko naučila. Postala je dobra ljubeča mamica svojim petim otrokom, ki jo obožujejo in imajo radi.

Postala je že večkratna babica. Kmalu pa bo dočakala tudi imenovanje za prababico. Našla si je tudi sebi primernega, zanesljivega življenjskega sopotnika, s katerim se bosta skupaj napotila po poti v drugo polovico življenja. Druga polovica življenja je ponavadi malce krajše od prve. Je pa bolj umirjena, premišljena in v mnogih ozirih lepša od prve.

Draga Vlasta, vedi, da po srečanju z Abrahamom življenja še ni konec. Za mnoge je šele druga polovica življenja tisto pravo, sreče in zadovoljstva polno življenje, ki ga človek resnično lahko uživa

Vlasta Hovnik

z veliko žlico.

Vlasta, želimo ti, da bi se tvoje skrite želje in enake želje tvojega Tonija uresničile. Predvsem pa vama želimo, da bi živela naprej v miru, ljubezni in slogi še dolgo let zdrava in srečna med ljudmi, ki vaju spoštujemo in imamo radi! ▲

Že od nekdaj je bilo zanimanje za možgansko kap (ICV) zelo veliko zaradi njene pogostnosti, dramatičnosti in posledic, ki jih zapuščajo, pa tudi zaradi vse večje smrtnosti.

Cerebrovaskularni inzul (ICV) je naglo nastala motnja v delovanju centralnega živčnega sistema zaradi bolezni možganskega ožilja.

Možgani so organski sistem, ki je med vsemi najbolj občutljiv na pomanjkanje kisika. Čeprav sestavljajo možgani le 2% telesne teže, uporabijo za svoje metabolične procese 15% minutnega volumna srca in 20% vdihnjene kisika v mirnem stanju.

Možganska ishemija je vsako zmanjšanje pretoka krvi skozi možgane, ki ga spremlja morfološke okvare in funkcionalni izpadi. To je stanje, ko je možganski pretok zmanjšan pod 40% normalne vrednosti.

Osnovni vzrok je najpogostejše ateroskleroza s trombozo možganskega ožilja ali trombembolija možganskih arterij srčnega izvora.

Po poteku ishemične poškodbe možganov (stadij 1-4) razlikujemo klinično reverzibilne izpade (TIA in RIND) in ireverzibilne izpade, ki sta napredujoči inzul in kompletni možganski infarkt.

EPIDEMIOLOGIJA

Po podatkih za leto 1997 je za možgansko kapjo zbolelo 191 na 100.000 prebivalcev. Od leta 1997 do leta 2001 se je pogostnost možganske kapi povečala na 235 oseb na 100.000 prebivalcev v Sloveniji. V Evropi niha letna umrljivost bolnikov z možgansko kapjo med 63,5-273,4 na 100.000 prebivalcev, pogostnost pa med 100-200 na novo zbolelih na 100.000 prebivalcev. Možgansko žilno bolezen so v svetu in pri nas vedno večji problem.

DEJAVNIKI TVEGANJA ZA RAZVOJ MOŽGANSKE KAPI

Naravni dejavniki tveganja:

- življenjska doba,
  - spol,
  - dednost,
  - geografsko-klimatski dejavniki.
- Na to skupino ne moremo vplivati

Druge bolezni:

- zvišan krvni tlak,
- srčne bolezni,
- sladkorna bolezen.

Na to skupino lahko vplivamo z rednim zdravljenjem

Slabe navade:

- kajenje,

- alkoholizem,
- iztirjena lipidna presnova,
- debelost,
- telesna in duševna neaktivnost,
- stresne situacije.

Vsi ti dejavniki pospešujejo proces ateroskleroze, ki okvari stene žil v celem telesu. Ateroskleroza je posledica kemične in mehanske okvare žilnega endotela. Kemično okvaro povzročata povečan holesterol v krvi in nikotin, mehanično pa zvišan krvni tlak. V tako okvarjeni žilni steni se pod vplivom snovi iz trombocitov, rastnih faktorjev, hormonov, holesterola, elastina, kolagena in mukopolisaharidov oblikuje fibrozni plak, ki navadno povzroči zaporo žile in s tem motnjo prekrvavitve.

MOŽGANSKE TROMBEMBOLE

Različna bolezenska stanja na srcu lahko povzročijo zožitev žile na možganih s strdom, ki je nastal v srcu in je s krvnim obtokom pripotoval v možgansko ožilje. Od srčnih bolezni, ki privedejo do takšnih stanj, so najpogostejše prirojene srčne napake, revmatične bolezni srca, kronično popuščanje srca in motnje srčnega ritma, predvsem kronična atrijska fibrilacija.

TRANZITORNE ISHEMIČNE ATAKE (TIA)

So hitro nastale motnje možganskega delovanja, ki so žilnega izvora in trajajo največ 24 ur. V tem času določeni žariščni nevrološki znaki povsem izginejo. TIA so najpogostejši kazalec nezadostne možganske prekrvavitve in opozorilno znamenje grozeče možganske kapi.

Klinična slika oz. simptomi so odvisni od prizadete možganske arterije.

Zelo značilen simptom je prehodna slepota enega očesa.

V možganskem debelu se klinično kažejo kot: vrtoglavica, bruhanje, motnje vida-dvojni vid, padanje požiranja, napadi nenadnega padanja.

Zelo pomembno je, da TIA zgodaj odkrijemo, kajti s kirurškim ali konzervativnim zdravljenjem lahko odločilno vplivamo na zmanjšanje obolevnosti in smrtnosti zaradi možganske žilne bolezni.

MOŽGANSKI INFARKT-TROMBOZA

Splošna klinična slika-začetek je relativno počasn in blažji kot pri možganskih krvavitvah. Prva znamenja se ponavadi javljajo med spanjem ali takoj po prebujanju. Zavest po navadi ni globoko motena, razen pri hujši trombozi katere od večjih možganskih arterij. Tedaj se razvije globoka koma in znamenja zvišanega znotrajlobanjskega pritiska.

Žariščna znamenja-vzroke za ICV je potrebno iskati v ekstrakranialnih možganskih arterijah.

HEMORAGIČNI INZULT

Je akutno nastala motnja v delovanju centralnega živčnega sistema zaradi izliva krvi v možgansko tkivo. Najpomembnejši vzrok za možgansko krvavitev je več let zvišan krvni tlak, ki poškoduje predvsem možganske arterije v bližini bazalnih ganglijev. Možganske žile, ki so zaradi večletno povišanega krvnega tlaka spremenjene, lahko počijo predvsem med fizičnim naporom ali stresno situacijo ob naglem povišanju krvnega tlaka.

Obsežna krvavitev se praviloma javlja podnevi in jo v 50% spremljajo motnje zavesti. Predhodni znaki so ponavadi: glavobol, vrtoglavica, psihomotorični nemir in prehodni žariščni nevrološki simptomi (odvisno od lokalizacije krvavitve). Pri vdoru krvi v možganske ventrikle se kmalu razvije koma s smrtnim izidom.

DIAGNOSTIKA

Anamneza

Ključni pregled

Standardne preiskave:

- krvne preiskave,
- pregled očesnega ozadja,
- rentgensko slikanje pljuč in srca,
- elektrokardiogram (EKG),
- elektroencefalogram (EEG),
- lumbalna punkcija (samo pri sumu na krvavitev v možganske ovojnice).

Specialne preiskave:

Računalniška tomografija -CT-preiskava je predvsem pomembna za razlikovanje ishemičnega od hemoragičnega inzulata.

Magnetna resonanca MR-omogoča prikaz prizadetega območja že 2-6 ur po dogodku.

Neinvazivna Doplerjeva angiosonografija -je pomembna presejalna metoda, s katero lahko že zelo zgodaj ugotovljamo pomembne zožitve ali zapora možganskega ožilja posebej pri TIA.

Transkranijska Doplerjeva angiosonografija ima pomembno vlogo pri ocenitvi zapore ali zožitve možganskega ožilja.

Angiografija je invazivna žilna preiskava, ki nam prikaže podrobnejše patoanatomske spremembe v poteku žile ali svetlini.

Prebolela možganska kap je pomemben dejavnik tveganja za ponovno možgansko kap.

Zaradi še vedno velike umrljivosti zaradi možganske kapi, predvsem pa zaradi posledic oz. invalidnosti, ki jo pušča bolezen, sta pomembni primarna kot sekundarna preventiva.

PRIMARNA PREVENTIVA

Preprečevanje možganske kapi in TIA zahteva ukrepe, ki so usmerjeni v spremem-

bo življenjskega sloga in medicinsko ukrepanje, ki vključuje zdravljenje visokega krvnega tlaka, sladkorne bolezni, zvišanih maščob v krvi in drugih dejavnikov tveganja, ter specifične ukrepe, kot je antiagregacijska oz. antikoagulantna zaščita.

Priporočena je opustitev kajenja in čezmernega uživanja alkohola. Kajenje je neodvisen dejavnik tveganja za možgansko kap in poveča verjetnost kapi za šestkrat.

Priporočena je manjša uporaba soli, manj nasičenih maščob, ter dieta z veliko sadja in vlaknin. Osebe z zvišanim indeksom telesne mase naj znižajo telesno težo.

Priporočeno je 30-60 minut telesne vadbe vsaj trikrat na teden.

Hormonskega nadomestnega zdravljenja pri ženskah ne priporočamo.

Zvišan krvni tlak zdravimo glede na ciljne vrednosti: pri bolnikih s sladkorno boleznijo pa naj RR ne bi bil višji od 135/80 mmHg, za vse ostale pa do 140/85 mmHg.

Priporočeno je dosledno uravnavanje krvnega sladkorja. Ciljna vrednost naj bo pod 7 mmol/l.

Pri zelo ogroženih bolnikih z zvišanimi maščobami v krvi priporočamo uporabo zdravil za znižanje le-teh.

SEKUNDARNA PREVENTIVA MOŽGANSKE KAPI

Preprečevanje strjevanja krvi je izbirno zdravljenje možganskožilnih bolezni.

Antiagregacijsko zdravljenje izberemo glede na bolnikove značilnosti.

Zdravilo prvega izbora je Aspirin 100 mg na dan v primarni in sekundarni preventivi.

Ostala zdravila uporabljamo pri alergiji, netoleranci ali kontraindikacijah na Aspirin v skladu s strokovnimi smernicami oz. v skladu z pravili Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije o predpisovanju zdravil.

V določenih primerih TIA in kapi je znotraj dveh ur po možganskožilnem dogodku možna tromboliza- raztapljanje strdka in s tem ohranitev pretoka skozi prizadeto žilo, zato je nujna hitra in ustrezna prepoznavna simptomov možganske kapi ter čimprejšji prevoz v bolnišnico. ▲

LJUDJE

IN

DOGODKI

60 – OBLETNICA BOJEV NA KOROŠKEM

STANKO HOVNIK

Proslava ob šestdesetletnici bojev na Koroškem.

Proslava ob 60 - letnici bojev na Koroškem; govori Irma Pavlinič Krebs, podpredsednica državnega zbora Slovenije.

Občina Črna na Koroškem in Občinski odbor ZZB Črna sta 21. avgusta letos organizirala proslavo v počastitev šestdesete obletnice bojev na Koroškem. Prireditev je bila pri spomeniku

NOB na Pristavi pri Črni.

Na proslavi smo se spominjali: prihoda zavezniške vojaške misije med koroške borce, ustanovitve Koroške grupe odredov – Koroškega odreda, najslav-

nejše zmage koroških partizanov, štiridnevnega obrambnega boja z okupatorjem v dolinah pri Črni, ustanovitve Severno koroškega bataljona in preboja preko Drave v Svinjsko planino.

Goste in ostale navzoče je pozdravil župan občine Črna Janez Švab in sprejel raport pohodnikov. Slavnostna govornica je bila **Irma Pavlinič Krebs**. Med drugim je dejala: »Črncjani in Črncjanki že ves teden odstirate očem množic kulturno, etnološko in zgodovinsko zakladnico svojega lepega kraja. V spominsko knjigo ste ponosno vpisali tudi boj koroškega človeka za svobodo. Na današnji dan pred šestdesetimi leti se je v Črni odvijala ena izmed največjih bitk v Mežiški dolini. Štiri dni so jo bili partizani in partizanke enot Koroške grupe

odredov z nemškim okupatorjem in kot mi je povedal vojni veterani **Salvator Kotnik**, je bila to največja zmaga izbojevana v Črni, ovenčana z zahvalo angleške zavezniške misije.«

Zelo obširen govor je imel **Franc Sever Franta**, bivši komisar Vzhodno koroškega odreda, ki je povzdignil bit in dušo, širokogrudnost, zvestobo, ljubezen do domovine, junaštvo in odrekanje koroških ljudi med NOB.

Spregovoril je še član Glavnega odbora ZB NOV **Ladislav Kocjan** in pripel spominski trak na prapor VKO.

V kulturnem programu so sodelovali: Pihalni orkester Rudnika Mežica, MePZ Krist Markovič Mato, otroška folklorna skupina OŠ Javorje in Črncjanski harmonikarji. ▲

Foto Stanko Hovnik

UZENIŠKI DNEVI - 60-LETNICA ZIDANŠKOVE BRIGADE

STANKO HOVNIK

Proslava ob 60 obletnici Zidanškove brigade v Uzenici.

V okviru Uzeniških dni je bila 7. avgusta proslava ob 60 – obletnici ustanovitve Zidanškove brigade, ki je bila ustanovljena 8. januarja leta 1944. Udeležili so se je preživeli borci te brigade,

veterani 1991, veterani združenja Sever, člani Združenja slovenskih častnikov, planinci PD Uzenica in domačini.

Proslava je bila pod šotorom, program pa je povezovala Petra

Prohart – Tomažič. Govorila sta: Miran Kus, župan občine Uzenica in Franta Komel, bivši komisar brigade.

Na proslavi je Petra Prohart prebrala pesem z naslovom Jubi-

lejnih 60 let, ki jo je za to priložnost napisal borec te brigade in avtor tega prispevka Stanko Hovnik. ▲

IZLET NA OSANKARICO

STANKO HOVNIK

Člani ZB NOV Pameče na Osankarici.

Krajevna organizacija ZB NOV Pameče je za svoje člane organizirala izlet na Osankarico 3. julija. 2004. Ob postanku v Oplotnici je predsednik opisal 17-letnega partizana Franca Pogladiča – Srčka, doma iz Mislinjske doline, ki je padel v Kotu nad Oplotnico 8. maja 1945 in je pokopan na pokopališču nad Oplotnico. Ime Srček mu je dal legendarni komandant Franc Rozman – Stane.

Na Osankarici smo si ogledali film in muzej o boju prvega Pohorskega bataljona. Obiskali smo spomenik, obudili spomin na junake, padle v zadnjem boju z Nemci 8. januarja 1943, in prižgali sveče.

Oglasili smo se v vasi Skomarje, kjer je o borbah partizanskih brigad v tej okolici spregovoril bivši komisar Zidaniške brigade, Franta Komel. Kako so rešili sodelavce NOB iz Celjskih zaporov je povedal tov. Ivo Grobelnik. Z lepimi vtisi in spomini smo se zadovoljni vrnili na svoje domove, z željo na še več takih izletov. ▲

SPOMIN NA NAPADA NA RIBNICO NA POHORJU

STANKO HOVNIK

Proslava na Ribniški koči na prvi in drugi napad na Ribnico.

Občinski odbor ZB NOV Ribnica na Pohorju je 7. avgusta letos organiziral proslavo v spomin na prvi in drugi napad na Ribnico in zavzetje močno utrjene postojanke. Prisotne je pozdravil podpredsednik občine Ribnica, ki je hkrati tudi predsednik borčevske organizacije. Slavnostno je spregovoril borec Tomšičeve brigade Slavko Bergles, ki je obudil spomine in dogodke takratnega časa.

V kulturnem programu so sodelovali: MoPZ KUD Stane Sever, ženski pevski zbor s Kaple, brata Stramec in učenci OŠ Ribnica na Pohorju. ▲

RESNIK NAD ZREČAMI SPET TOVARIŠKO SREČANJE PRI FRANTU

STANKO HOVNIK

Nekdanji borci Zidaniške brigade smo imeli 17. 7. 2004 pri počitniški hišici **Franta Komela**, nekdanjega komisarja te brigade, tovariško srečanje. Prišli so borci in njihovi svojci iz vse Slovenije, vseh je bilo okoli 60. Pozdravil jih je predsednik odbora brigade **Alojz Vindiš – Dunda** in nato tistim, ki so letos praznovali 80-, 85- ali 90-letnico, podelil priznanja in darila. Posebne čestitke je za 80 let izrekel našemu vsakoletnemu gostitelju tovarišu Frantu Komelu. Tako tudi borci s Koroške, ki so mu podarili spominski fotografiji.

Za veselo razpoloženje in dobro voljo ob petju partizanskih pesmi je poskrbel nekdanji harmonikar Zidaniške brigade **Alojz Hovnik**.

Ob koncu se je Dunda, predsednik odbora, Frantu in njegovi ženi zahvalil za prijazen sprejem. ▲

Gostitelj Franta Komel prejema darilo za 80-letnico od Korošcev.

Foto Stanko Hovnik

USPEŠNO OPRAVLJENI LOVSKI IZPITI

MILENA TRETJAK

Foto Milena Tretjak

Letošnji lovski pripravniki, zdaj že lovci, skupaj z mentorji, starešinami LD, predavatelji ter rogisti.

Mladi lovci so slovesno zaobljubo etičnega kodeksa podpisali v mesecu juniju na podelitvi lovskih spričeval.

Predavanja, ki so potekala na Koroški lovski zvezi, so mlade lovce tekom praktičnega dela naučila osnov gospodarjenja z

divjadjo in loviščem, kako se izvaja lov z vsem, kar k temu sodi, seznanjeni pa so bili tudi s predpisi o lovstvu in organizira-

nosti lovstva ter poleg vsega sodelovali še pri prireditvah lovskih druženj. ▲

RAZVITJE NOVEGA PRAPORA V LD GRADIŠČE

MILENA TRETJAK

LD je bila ustanovljena leta 1946 s prvotnim imenom LD Pameče, od leta 1955 pa se imenuje LD Gradišče. Gospodari na površini 2414 ha, od katerih je cca 150 ha nelovne površine, in združuje 69 članov. Predvsem zanimiv je tudi podatek, da so med temi člani kar 4 lovke.

Foto Milena Tretjak

Ob novem lovskem praporu; starešina LD Gradišče Bogdan Popič, praporščak Ivan Ajtnik, župan mestne občine Slovenj Gradec Matjaž Zanoškar in poslanec Janez Komljanec.

Starešina Bogdan Popič in župan Matjaž Zanoškar s ponosom razvijata nov prapor LD Gradišča.

Foto Milena Tretjak

Na kulturni prireditvi so s pesmijo sodelovali pevci lovskega pevskega zbora Peca iz Mežice.

Foto Milena Tretjak

Skozi poletje se v lovskih družinah odvijajo različne prireditve in dejavnosti. Srečanje lovcev s kmeti je v nekaterih lovskih družinah postalo že tradicionalno.

Zaporedno že 8. srečanje pa so v tem letu zabeležili tudi člani LD Gradišče.

Da pa ne bi ostalo samo pri namenu srečanja, so lovci na ta dan pripravili še razvitje novega lovskega prapora. Z željo, da združijo dve prijetni prireditvi, so pripravili bogat kulturni program, katerega so se poleg lovcev udeležili tudi ostali gosti. Predvsem tisti, ki so kulturni program oblikovali, in pa tisti, ki so kakor koli pomagali k razvitju novega prapora. Vse zbrane so najprej pozdravili starešina lovske dru-

žine Gradišče **Bogdan Popič**, župan mestne občine Slovenj Gradec **Matjaž Zanoškar**, predsednik primestne vaške skupnosti **Ivo Karner** in **Tone Navodnik** v imenu Koroške lovske zveze. Razvitja prapora se je udeležil tudi poslanec državnega zbora **Janez Komljanec**. Prireditve pa ni bila samo v besedi, udeležence so s pesmijo navdušili tudi pevci lovskega pevskega zbora Peca iz Mežice in rogisti LD Muta.

Lovci LD Gradišče so po kulturnem programu in po pritrjevanju trakov ter žebličkov donatorjev in raznih sponzorjev vse udeležence povabili na lovski golaž in na zabavo, ki je trajala pozno v noč. ▲

DRŽAVNI TURNIR V PRESKAKOVANJU ZAPREK

JOŽICA GROBELNIK

V Podgorju na kmetiji Konečnik se je v nedeljo, 15. avgusta 2004, odvijal državni turnir v preskakovanju zaprek, ki ga je organiziral Konjeniški klub Slovenj Gradec.

Turnirja se je udeležilo veliko konj s tekmovalci iz različnih klubov širom Slovenije, saj je bilo na štirih tekmah (na višini 1 m, 1,10 m – tekmovalci z licenco S in tekmovalci z licenco A – M 1,20 m ter 1,30 m) zabeleženih 113 štartov.

Iz domačega kluba je na turnirju sodelovalo šest tekmovalcev, ki so dosegli zadovoljive rezultate.

Priveditveni prostor na kmetiji Konečnik.

Kljub dežju, ki je v dopoldanskem času malo nagajal, kar pa ni motilo tekmovalcev in konj, je bil turnir odlično izveden, kar je zasluga Konjeniškega kluba Slovenj Gradec in gostitelja Marjana Konečnika, ki je omogočil turnir na res prekrasni lokaciji.

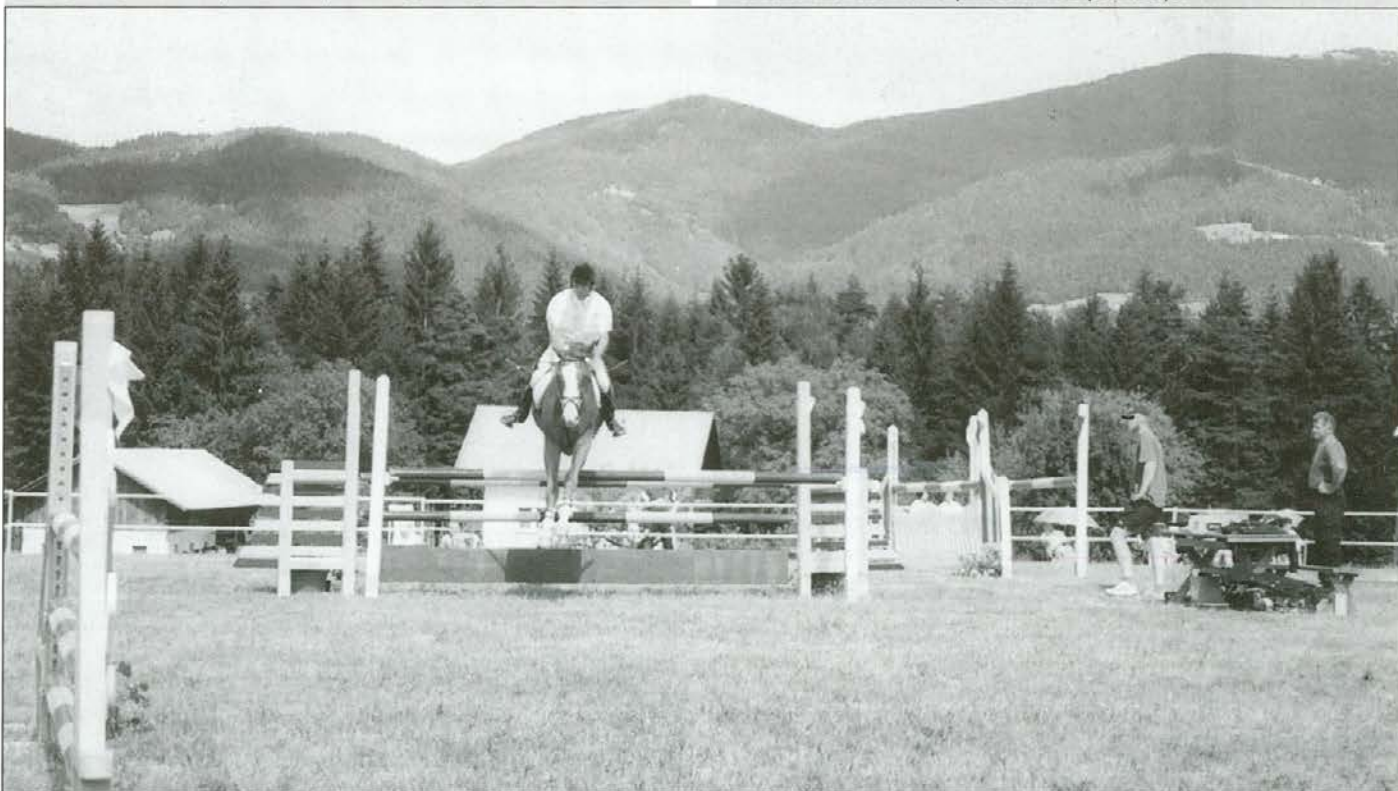
Turnir si je ogledalo veliko obiskovalcev, ljubiteljev konj, od blizu in daleč. Po želji so se lahko popeljali tudi s kočijo. Vse kaže, da je zanimanje za to vrsto športa kar precejšnje, obenem pa je seveda tudi vzpodbuda za delo kluba v prihodnje. ▲

Članici Konjeniškega kluba Slovenj Gradec Jasmina Grobelnik na konju Metal (levo) in Ana Fajmut na konju Rimus (desno)

Obiskovalci so si lahko privoščili vožnjo s kočijo.

Skok čez oviro

ŽEGEN KAPELICE PRI HOVNIKU NA SELAH

NEVENKA KOTNIK

Povabljeni, si ogledujejo novo kapelo.

»Le kaj neki se dogaja pri Hovnikovih na Selah?« mi pozvanja v ušesih, ko se mi lani, nekje na jesen, pogled nehote ustavi na bleščeči se kupoli s križem na vrhu. Ob vstopu na njihovo dvorišče je kar naenkrat zrasla čudovita kapela.

Radovednost mi ne da miru, zato se le ojunam in si približe ogledam novost na vasi. Pred njenim vhodom, ki ga krasi kelih, obsijan z žarki, se zapletem v prijetni pogovor s Hovnikovo bico Treziko, ki mi je s toplo

besedo zaupala:

»Ko sem se kot mlado dekle poročila in prišla na Hovnikovo domačijo, je globoko v mojem srcu tlela želja, da bi dala sezidati kapelico v znak moje velike vere s priprošnjo za zdravo in srečno življenje moje družine.«

Z leti je postajala ta želja vedno bolj goreča in danes popotnika ali znanca ob vstopu na kmetijo prijazno pozdravi kapela, ki s svojimi svetniki tiho govori o skrivnostih in odlikah Hovnikove družine.

Ime ene od svetnic, ki krasi kapelo, nosi dekle, Lucija Stramec, katere čudežne roke so pridno ustvarjale in s predanostjo poslikale stene z obrazi svetnikov: sv. Urh, sv. Terezija, sv. Cecilija in sv. Florijan.

S slednjim svetnikom so hoteli Hovnikovi izkazati hvaležnost tudi Kotalovemu Florijanu, v čigar glavi je zrasel osnutek kapelice, zaslužen pa je tudi za vsa zidarska dela in sploh za to, da je kapela tako pridno rasla.

Omeniti je treba tudi sv. Cecilijo, zavetnico cerkvene glasbe, ki izpričuje dolgoletno družinsko tradicijo petja in orgljanja pri Hovniku, ki jo danes Milan ml. še vedno skrbno goji.

Kapelica še posebej opozarja nase, ko se njena streha, za katero gre zasluga g. Izidorju Koprivniku, kot zlato kopa v jutranjem soncu.

Kapelico spredaj krasijo lepa lesena vrata, ki so delo g. Franja Strmčnika.

Ob vstopu vanjo se najdemo pred kipcem Fatimske Marije – kraljice rožnega venca, ki ji je kapelica namenjena.

V poletnih večerih Hovnikova družina ob koncu vročega delovnega dne sede k mizi pred

hišo in s ponosom pogleduje proti kapeli.

V takih tihih trenutkih se marsikomu utrne spomin na potne kapljice, ki so v času gradnje v poletni vročini v curku tekale po čelu in pekle v oči.

»Še posebej, ko nas je Flori neutrudno in vztrajno priganjal k delu,« znajo povedati Hovnikovi.

Na praznično nedeljo, ob »Veliki Gospojnici«, se je na Hovnikovem dvorišču trlo ljudi, ki so prišli, da bi veselje ob blagoslovu kapele delili z domačimi.

Pred njenim obličjem je potekal slovesni obred, ki ga je opravil Gabrijel Knez, sodelovala pa sta MPZ Ksaver Meško in Mešani cerkveni zbor Sele – Vrhe, oba pod vodstvom Milana Hovnika.

Vsem, ki so kakorkoli pripomogli k uresničenju dolgoletne želje, izrekajo Hovnikovi iskreno zahvalo.

Lepa hvala Hovnikovim za njihovo gostoljubno postrežbo, saj so se mize šibile pod težo dobrot.

Zaželimo jim samo še tole:

»Kar človeška roka skladno in z ljubeznijo gradi, naj na veke vekomaj stoji.« ▲

16. AVGUST–PRAZNIK SV. ROKA

VOJKO PLAZNIK, univ.dipl.inž.

Sredi avgusta ima svoj praznik sv. Rok. Temu svetniku in zavetniku je posvečena tudi izredno lepa cerkev na Selah.

Cerkev je preprosta stavba, ki jo sestavljajo zvonik, ladja s kapelama in tri osmine sklenjenega prezbiterija z zakristijo. V cerkvi so poleg glavnega oltarja še štirje stranski oltarji. Tudi kor in orgle ne manjkajo.

Cerkev sv. Roka je zgrajena v prvi tretjini 16. stoletja. Sredi 17. stoletja so ladjo prenovili in jo obokali – prvotno je imela raven strop.

V notranjosti premore čudovite freske, ki predstavljajo čas od zgodnjega odrešenja iz Edamskega vrta do Kristusa.

Cerkev sv. Roka in Sele sta znana tudi po tem, da je tu živel, maševal, pisal in delal župnik in slovenski pisatelj, častni kanonik in škofovski svetnik Franc Ksaver Meško. Letos mineva 130 let od

pisateljevega rojstva (rodil se je 28. oktobra 1874. leta v Ključarovcih blizu Ormoža) in 40 let od njegove smrti (umrl je 11. januarja 1964. leta v Slovenji Gradcu).

Franc Ksaver Meško je na Sele kot župnik prišel leta 1921, ker po plebiscitu leta 1920 ni mogel več ostati na avstrijskem Koroškem. Med drugo svetovno vojno (1941) so ga Nemci izgnali na Hrvaško in v Bosno. Preko Beograda je leta 1942 prišel v Stično. Po končani drugi svetovni vojni se je leta 1945 vrnil na Sele in tu ostal.

Življenje sv. Roka večinoma poznamo iz ljudskih legend, ki imajo nemara podlago v resničnih dogodkih, vendar tega ne moremo preveriti.

Sv. Rok se je rodil okoli leta 1295 v južnofrancoskem mestu Montpellier kot sin vernih staršev (sin guvernerja Montpellierja). Zgodaj je izgubil očeta in mater (pri dva-

Foto Vojko Plaznik

◀ jsetih letih), potem je svoje imetje razdelil ubogim v mestu, nato pa je kot reven romar potoval po svetu. Najprej je odšel v Rim. Na poti je mladi mož pokazal svoj dar zdravljenja ran: neštete obolele za kugo je ozdravil samo z znamenjem križa. Tudi v Rimu je na ta način veliko bolnikov rešil pred smrtjo. Ko se je vračal domov, je v Piacenzi sam zbolel za kugo.

O nadaljnjem dogajanju prav tako pripoveduje legenda. Rok je bil že zelo oslabiljen in blizu smrti, zato se je pred mestom ulegel v koč, da bi umrl. Nenadoma se mu je prikazal angel in ga opogumil. Neki pes je bolniku vsak dan prinašal svežega kruha, tako da je končno ozdravel in nadaljeval svojo pot domov. V rojstnem mestu ga nihče (njegov stric) več ni prepoznal. Imeli so ga za vohuna in ga vrgli v zapor. Skromen, kakor je bil, je prenašal vse gorje, ki so mu ga povzročili, in zmolčal svoje pravo ime. Po petletnem trpljenju ga je v zaporu 16. avgusta 1327 komaj

dvaintridesetletnega odrešila smrt. Legenda pripoveduje, da so Roka prepoznali šele na smrtni postelji, in sicer po nekem materinem znamenju (»... in sicer po križastem rojstnem znamenju na njegovih prsih.«).

Čeprav ni zgodovinsko dokazanih izročil o njegovem življenju in čeprav ni opravljal cerkvene službe, še danes spada med najbolj priljubljene in najbolj čaščene svetnike.

Sv. Rok je zavetnik Benetk, Mont-

pellierja in Parme; je zavetnik jetnikov, bolnikov in bolnišnic, zdravnikov, lekarnarjev, kirurgov, kmetov, trgovcev z umetninami, vrtnarjev, izdelovalcev ščetk, mizarjev in tlakovalcev, je zavetnik proti kugi, proti okužbam, proti koleri, steklini, bolečinam v kolenih in nogah in pred nesrečami.

Lokalno so s čaščenjem sv. Roka – 16. avgusta – povezani tudi drugi poklici. Že pred leti so na Kapli imeli na ta dan mašo in gozdarski praznik. Gozdarji in gozd-

ni delavci so se najprej udeležili maše, potem pa so si pripravili piknik na katerem je sodeloval tudi tamkajšnji župnik.

Kmalu so praznovanje prevzeli tudi gozdarji in gozdni delavci na desnem bregu Drave.

Gozdarji in gozdni delavci na področju Kaple – Remšnika – Ribnice na Pohorju – Ribniške koč – Podvelke so praznik rokovo prevzeli za svojega, sv. Roka pa za gozdarskega zavetnika.

Na praznovanju sv. Roka niso bili samo gozdni delavci, ampak je to bil praznik za delavce in njihove družine.

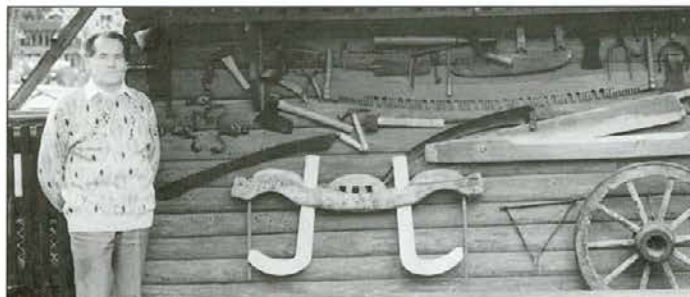
Praznujte tudi vi praznik sv. Roka, vašega in našega svetnika, zavetnika in patrona. ▲

Literatura:

- Kalcič, U., Nebeški zavetniki, 451 s.
- Meškova beseda in beseda o Mešku, Program prireditelj ob 130 letnici rojstva in 40 letnici smrti.
- Meškova pot, Negoj d.o.o., Tiskarna Grešovnik, 2001.
- Praprotnik, I., Selani priznavajo svetnika za sovaščana, Delo, 18. januar 2001.
- Schauber, V., Schindler, M., Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan v letu, Mladinska knjiga, Ljubljana 1995, 702 s.

KAKO SEM SPOZNAL LUDVICA MORIJA NAJINO PRVO IN ZADNJE SREČANJE

RUDI REBERNIK

September 1993; Tako me je slikal Ludvik Mori.

Zadnji Ludvikov obisk pri nas doma.

Prijatelja Ludvika sem spoznaval pravzaprav že v prvih letih izhajanja Viharnika, takrat še Obvestil, ko sem bral njegove zanimive članke in zgodbe iz kmečkega življenja svojega rojstnega kraja in njegove širše okolice. Iz njegovega načina pisanja in izražanja lastnih misli in doživetij sem si ga vedno

predstavljal kot naprednega in izobraženega kmeta, človeka, ki je znal s svojimi lepimi, pa tudi kritičnimi prispevki takoj pritegniti bralčevo pozornost.

Posebej občutno je znal opisovati običaje in dogodke svoje perniške pokrajine, ki jih je tako lepo strnil v svoji knjigi »Pero s Pernic«.

Osebnost sem Ludvika spoznal šele leta 1993, ko je nekega jesenskega dne pozvonil pri nas in ko sem odprl vrata, sem zagledal pred seboj manjšega moža prijaznega obraza in bistriga pogleda, ki me je pozdravil in se mi predstavil v svojem značilnem perniškem narečju.

Njegovega obiska sem bil zelo vesel, in dosti sva si imela povedati, vsak o svojem kraju in življenju v njem ter o njegovih značilnostih, in kmalu ugotovila, da naju zanima podobne življenjske zgodbe iz naše preteklosti. On je rad opisoval šege in navade svojega kraja, mene pa je vedno pritegnil gozd in življenje v njem, zgodovina našega okolja, naših prednikov, ki jim je gozd pomenil drugi dom in so živeli od njega.

Po daljšem pogovoru in počitku si je Ludvik zaželel obiskati še Lenartovo Mihaelo v Radušah, kamor sem ga potem tudi peljal, da smo se skupaj pogovarjali, največ o Viharniku in njegovi vsebini. Po tistem me je Ludvik obiskal skoraj vedno, kadar je prišel v Slovenj Gradec, da sva potem skupaj obiskala kakšnega prijatelja ali znanca, s katerim smo se spoznali s pomočjo Viharnika.

Zadnjikrat me je Ludvik Mori

obiskal v lanskem predbožičnem času, ko ga je začelo njegovo zdravlje že močno zapuščati, pa vendar je bil še vedno poln optimizma in veselja do življenja. Moji ženi in meni je prinesel v dar in za spomin svojo knjigo »Pero s Pernic« in dogovorila sva se, da ga spomladi zagotovo obiščemo na njegovem skromnem, a vendar prijaznem domu, kar sva si oba vedno želela. Vendar pa je bil to njegov zadnji obisk pri nas in usoda nam je prekrizala načrte. Skoraj vso zimo je preživel v bolnici ali doma v postelji in njegovo edino veselje so bile kasete z lepo domačo glasbo in pa obiski njegovih otrok in vnukov. Toda v zgodnji spomladi letošnjega leta je podlegel trdovratni bolezn, ki ga je spremljala dolga leta njegovega ustvarjalnega življenja.

Zapustil nas je tiho, kakor je tiho živel, toda v naš spomin se je s svojimi deli, s svojimi pesmimi in zgodbami za vedno zapisal.

V spomin na njega in na srečanje z njim objavljam dve sliki iz tistih časov.

Prvo sliko je posnel Ludvik ob prvem obisku pri meni, septembra leta 1993. Druga slika je nastala ob njegovem zadnjem obisku decembra lanskega leta. ▲

MEDNARODNA FOLKLORNA PRIREDITEV V ČRNI NA KOROŠKEM

Tekst in foto:

GORAZD MLINŠEK, predsednik KD »Gozdar«, Črna na Koroškem

Črna na Koroškem s širšo okolico postaja vse bolj prepoznavna po svojih naravnih lepota, turističnih dogajanjih in prijaznih in zanimivih ljudeh. Na Koroškem ni človeka, ki ne bi vedel za turistični teden v gozdarskorudarskem kraju v neposredni bližini Šmrekovca in Pece. Letos so Črnjani organizirali že 49. turistični teden.

Še je nekaj obiskovalcev, ki so se že devetindesetkrat srečali na kakšni številni prireditvi. Marsikatero prireditev so v zadnjih štirindvajsetih letih popestrili tudi člani kulturnometniškega društva »Gozdar« iz Črne na Koroškem. V lanskem letu so organizirali samostojno folklorno prireditev »Na gaudi se dobimo«, saj v Črni na Koroškem brez gaude ne gre. Člani KD »Gozdar« smo želeli prikazati pravo etnološko prireditev, kjer naj bi se predstavile številne folklorne skupine iz različnih krajev Slovenije. Ob moralni in finančni podpori župana in predsednika Turističnega društva Črna na Koroškem **Janeza Švaba** ter njegovih sodelavcev, predvsem pa predsednice Zveze kulturnih društev Črna na Koroškem **Jože Praprotnik**, je vzklilo seme te prireditve. Prva »gauda« s številnimi folklornimi skupinami je uspela in člani KD »Gozdar« smo ponovno pljunili v roke ter kot člani mednarodne organizacije za ljubiteljsko kulturo CIOFF letos pripravili mednarodno kulturno prireditev.

V goste smo povabili italijansko folklorno skupino Gruppo Folkloristico »Pasian di Prato« iz kraja Pasian di Prato v bližini Udin (Videm), na povabilo pa se je odzvala tudi avstrijska skupina Volkstanz - und Schuhplattlergruppe Furnitz, Faakersee (Brnica ob Baškem jezeru). Italijansko skupino smo sprejeli že v soboto, 21. avgusta. Prosti čas so izkoristili za hitri ogled krajinskega parka Topla, obiskali pa so tudi kmetijo Fajmut, kjer so bili italijanski umetniki lepo sprejeti. Še vreme se je izboljšalo za nekaj ur in Peca je oprana pozirala gostom iz

Italijanska folklorna skupina pri Burjakovem mlinu v Topli

Italijanski folkloristi so za zahvalo zapeli domačinom kmetije Fajmut

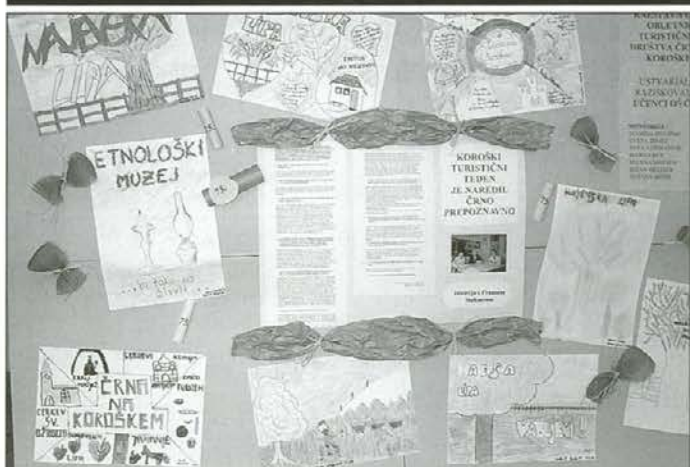

Pogled na Toplo s fajmutovega travnika

Furlanije. Zelo vznemirljivo je bilo v popoldanskih urah v notranjosti Pece, ko so v rovih rudnika svinca v Mežici spoznavali življenje in delo knapov skozi zgodovino. Ponovni deževni nalivi pa so italijanskim gostom in folklorni skupini iz Šentanela preprečili, da bi se predstavili širši javnosti na gasilski veselici na Prevaljah.

Čeprav je nedelja gospodov dan in je namenjena za počitek, člani folklorne skupine in ostali soorganizatorji velike folklorne prireditve v nedeljo, 22. avgusta 2004, nismo počivali. V popoldanskem času smo imeli s folklornimi gosti iz tujine sprejem pri županu Janezu Švabu, ki je zanje pripravil presenečenje. Umetnikom ljudske glasbe in plesa sta zaplesala svetovna mladinska prvaka v latinskoameriških plesih Lena in **Matic Pavlinič**. Tako je bila nedelja plesno obarvana. Vse bolj pa je postajalo vzdušje v Črni folklorno obarvano v opoldanskih urah, ko so prihajale v kraj še ostale povabljenе folklorne skupine iz Slovenije. Kar 170 plesalk, plesalcev in godbenikov se je na povorki predstavilo obiskovalcem turističnega tedna. Glavna predstavitev pa je potekala v dvorani kulturnega doma. Več kot eno uro in pol dolg

Turistični teden so predstavili tudi črnjanski šolarji

Folklorna skupina "Pasian di Prato" iz Italije

Folklorna skupina KUD "Dolomiti" iz Dobrove

170 folklornih plesalk in plesalcev v centru Črne na Koroškem

Glasbena pomoč

Pred začetkom povorke na mednarodni folklorni prireditvi v Črni na Koroškem

Folklorna skupina "Moščanci" v Črni na Koroškem

Zaplesala je tudi folklorna skupina iz Furnitza - Avstrija

etnološko obarvan program je hitro minil, saj je vsaka izmed sedmih folklornih skupin predstavila folklorne značilnosti svojega domačega okoliša. Najprej so se predstavili domačini – Folklorna skupina »Gozdar« s steljerajo, kako so se zabavali ob Baškem jezeru v Avstriji, pa nas je seznanila folklorna skupina iz Furnitza (Brnica). Prekmurske pleske so zaplesali članice in člani folklorne skupine KTD »Moščanci« iz Gorickega, da je bilo zanimivo tudi na Kozjanskem, so nas prepričali folkloristi folklorne skupine KUD »Oton Zupančič« iz Artič. Kakšno pa je bilo predohceto pogajanje za nevesto, smo spoznali med rajanjem folklorne skupine iz Dobrove (KUD »Dolomiti«). Zelo zanimiva je bila predstavitev spleta plesov iz Saleške doline, katerega nam je zaplesala Folklorna skupina »Olika« iz Šmartnega ob

Paki. Obiskovalce pa so najbolj razvneli italijanski plesalci in plesalke iz Furlanije. Devetintrideset jih je zaigralo, zarajalo in zapelo v živahnem taktu, tako, da so obiskovalci kar težko zapustili dvorano. Verjetno je marsikoga pritegnil tudi povezovalac prireditve Jurij Berložnik. Tako njemu kot vsem sodelujočim, še posebno pa donatorjem in sponzorjem, ki so materialno ali denarno podprli našo folklorno prireditev, se v imenu KD »Gozdar« prav lepo zahvaljujem. Nastopajoči so po nastopu še skupaj posedeli in se okrepčali z dobrim divjačinskim golažem. Od domačinov so se poslovili z besedami, da je bilo v Črni lepo in da jo še obiščejo tudi kot turisti. Mi pa že razmišljamo o naslednji mednarodni prireditvi, ki naj bi sčasoma ob podpori vseh občin v Mežiški dolini prerasla v folklorni festival. ▲

FOLKLORNA SKUPINA KD »GOZDAR« IZ ČRNE NA KOROŠKEM NA 5. MEDNARODNEM FESTIVALU FOLKLORNIH SKUPIN V CAPRIVI DEL FRIULI

Tekst in foto:

GORAZD MLINŠEK, predsednik KD »Gozdar«, Črna na Koroškem

Capriva del Friuli je tipična kraška vas, podobna tistim na Goriških brdih na obrobju Furlanije. V bližini vasi so številni sadovnjaki in vinogradi. V Caprivi živi okoli 1500 prebivalcev, kateri so že več desetletij medsebojno kulturno povezani. Trdno ohranjajo razna ljudska izročila, še posebno pa domače ljudske ples. V kraju že 75 let deluje folklorna skupina »Michele Grion«. Vsako leto priredijo ob obletnici obstoja številne kulturne prireditve, pred petimi leti pa so organizirali prvi mednarodni folklorni festival. Na prireditvi se spomnijo tudi ustanovitelja folklorne skupine v Caprivi Michela Griona, ki je prenesel zanimanje za folkloro na svojega sina Gianfranca. Gianfranco Grion je že vrsto let predsednik kapriviške folklorne skupine.

Plesalke in plesalci kapriviške folklorne skupine so nas povabili k sodelovanju na 5. mednarodnem festivalu folklornih skupin. Pri navezavi stikov z italijansko folklorno skupino je nam bil v veliko pomoč prof. dr. Bruno Ravnikar, mednarodno priznani strokovnjak za folkloro in velik prijatelj Gianfranca Griona. Folklorna skupina KD »Gozdar« iz Črne na Koroškem se je z veseljem odzvala povabilu. Folklorne prireditve se je 16. julija 2004 udeležilo triindvajset članov našega društva – devet parov plesalk in plesalcev ter štirje muzikantje v spremstvu predsednika društva. Po nekajurni vožnji nas je v Caprivi del Friuli prijazno sprejel sam predsednik kapriviške folklorne skupine gospod Gianfranco Grion, pridružila pa sta se mu tudi župan Caprive gospod Antonio Roversi in gospod kaplan. V središču vaškega trga stoji zanimiva cerkev s prostorsko ločenim cerkvenim stolpom. Kulturno življenje v kraju se odvija v župnijskih prostorih, v kulturnem domu in letnemu gledališču. Letošnji mednarodni folklorni festival je potekal od 16. julija do 18. julija. 5. mednarodni folklorni festival je uradno otvoril župan Antonio Roversi, ki je tudi sam vodil in povezo-

Prihod folklorne skupine »Gozdar« v Caprivo del Friuli

val prvi večer prireditve. Poleg naše folklorne skupine so se številnim obiskovalcem predstavile še domača kapriviška folklorna skupina »Michele Grion«, folklorna skupina »Genzano« iz juga Italije (Castelli Romani) in nemška folklorna skupina iz Lauterbacha (Srednja Nemčija). Vsaka skupina je predstavila dvajsetminutni program ljud-

skega petja, plesov in glasbe. Zanimivi so bili plesi iz Furlanije, katere je predstavila domača skupina. Ugotavljali smo, da je v njih nekaj podobnosti s plesi v Sloveniji. Nekoliko počasnejši so bili predstavniki Nemčije. Mi smo se predstavili s petjem, glasbo, venčkom plesov in igrami s steljeraje. Večer so živahno zaključili plesalke in plesalci z

južne Italije – zaplesali in zaigrali so kar nekaj zanimivih pastirskih plesov in pesmi. Prvi večer festivala smo zaključili okrog polnoči, pa so gledalci kljub pozni uri ostali na prireditvi do konca. Ta večer so organizatorji posvetili več pozornosti prav naši skupini, saj smo se po nastopu vračali domov. Čeprav kratko, je bilo bivanje v Furlaniji Koprivi prijetno. Predsednik kapriviške folklorne skupine in župan sta se nam lepo zahvalila za sodelovanje. Ob predaji simboličnih daril smo tudi mi povabili italijanske gostitelje na Koroško. Z veseljem se bodo odzvali našemu povabilu.

Med potjo proti domu sem spletal prijetne vtise z gostovanjem v Caprivi del Friuli in postajal vse bolj prepričan, kako pomembno je negovati in ohranjati ljudsko izročilo posameznega naroda v skupnem evropskem prostoru – pa naj je to pesem, glasba, ples, drugi ljudski običaji, predvsem pa pestrost posameznega jezika. Sam gospod Grion je kar nekajkrat poudaril, kako je jezik nas maloštevilnih Slovencev bogat s številnimi narečji proti svetovni »monotonni« angleščini. Podobna pestrost narečij je tudi v italijanskem prostoru. Zato negujmo folklorne in druge običaje naših dedijev in bic – saj je v pestrosti bogastvo naroda! ▲

Nastop folklorne skupine iz Črne na mednarodnem festivalu

SMOLA PA TAKA

ZLATKO VERZELAK

Najprej bi zanj skočil v vrelo smolo.
V redu.

Prve trenutke je vsak nor.

Po nekaj dneh se je obvladal. Ohladil.

Ventilator je počasi prihajal k sebi.

Zdaj bi se zaradi nje odrekel vreli, pač pa bi veljala smola malce pod vreliščem.

V sredo je opazil pod popkom lepoto piko. Saj ga ni motila. Ne. Ampak! Smola pa takšna: pika ravno na sredi poti med venerinim hribčkom in dolinico v popku! Se ni mogla realizirati kje drugje? Pod pazduho morda? Čeprav tudi tam ni vseeno. No, pač piko bi še prebavil. Piko prebavit prava figa!

Zdaj je ugotovil, ponedeljek je že bil, da je smola le malo prevroča in raje bi skočil v toplo, mogoče celo v rahlo toplo. Mlačno skoraj.

Ampak dobro. Pika je pika. Tudi topla smola bi šla.

Pri enem nedeljskem kosilu je opazil, da je njena ušesna mečica malčko rdeča. Rdečkasta. Rahla niansa, ampak niansa.

Smolo bi ohladil na petindvajset stopinj. Celzijevih, seve.

Ko mu je na domači zabavi pod obleko pokazala meča (ki jih je sicer že stokrat videl) in ko se je glasno hahljala, ko je kihnila mimo krožnika in ko je mežikala pri pitju, je postal melanholičen.

Zdaj je ugotovil, da sploh ne vidi razloga za skakanje v smolo.

Mar je vse na svetu zato, da bo skakalo v smolo! Pravzaprav pa mu nihče ni rekel, da mora skočiti!

Kaj boš skakal! To delajo kreteni! Pa še to ne povsod po svetu. Obesi se. Postani folk-lora.

Jaka mu je tudi sicer prostovoljno pomagala z nasveti. Vedno mu je dobro svetovala. Saj mu je končno tudi on rekel, naj vzame Majdo, in to čimprej, ker je vredna, da bi človek zanj ... kaj že? Aja! Skočil v vrelo smolo, če bi bilo treba. Če bi tako zahtevala. Jaka zna ... Na koncu koncev pa, če že moreš skakati, skoči raje čez plot. Ali pod prho. Ali oboje v tem vrstnem redu. Je manj žgoče.

Ampak zamudno!

Kaj bo zamudno! Skočiš, porašiš, zakikiri-kaš in na koncu samo odpreš pipo.

Vse skupaj je pereče.

Na koncu se je odločil, da zaenkrat ne bo nikamor skakal. Ne sem ne tja, ker niti zajec ni, kaj šele kenguru. Modro je prenašal breme svojega časa. Občasno si je privoščil bruhanje. Tu in tam sveže jabolko. Še na pir ni pozabil in šnops mu ni bil popolna tujka. Za petnajsto obletnico mu je odprlo pokrov.

Nič se odločal. Kar skočil je. V vrelo smolo.

Ljudje so ugibali, kaj bi lahko bilo.

Eno je bilo vsekakor na dlani.

Zaradi ljubezni do Majde se gotovo ni dal zarati. Bo prej kaj drugega. Bolj ali manj

žgoča vprašanja so to.

Kaj pa če je to storil zaradi druge skrajnosti?

Ali pa, kot je rekel nekdo, da bi dokazal, da je živel.

LEX II. del

LEKSIKON (besednjak, poučni slovar, priročnik)

Matija je spet podrgnil roko ob roko, se ustoličil pred pečjo in povedal: ja tak je, ka pa čem ... Opoldne se je prikazal iz kleti, spotoma izgubil klobuk in brez njega povedal novico: tak je ja, ka čeiš! Zvečer, če je še zmogel, je ponovno zagotovil: ja tak je ...

Ljudje kot je Matija, ne potrebujejo leksikona. Zato ga tudi ne uporabljajo. Ker vedo vse. Vse besede, ki jih uporabljajo, vedo na pamet in nič jih ne skrbi. Vse jim je kristalno jasno, zato jim je leksikon deveta skrb. Leksikon uporabljajo samo neuki in radovedni. Mednje sodijo umetniki, bohe-mi, profesorji, intelektualna elita v širšem smislu in zdravo podjetni ljudje. Teh pa je tako malo, da jih lahko mirne duše prezremo. Torej je leksikon neke vrste bukva, ki se ne bere. Ker je vsem vse jasno.

Samo meni ne.

DESTILIRATI (prekapati, pripravljati kaj, prečistiti)

Vsi trije izrazi za destilacijo so v ljudstvu tujka v tujki. Enostavno povedano: to ni isto kot pitje šnopsa in šmarnice. Ker čeprav je destilacija povezana z alkoholom, alkoholi nimajo z njo nič skupnega. Destilirati pa spet ni isto kot skuhati si čaj in čakati, da se ti bo pod brisačo nabral znoj. Nič ni isto. Destilirati pomeni preprosto destilirati.

Tisti, ki vedo, kaj je destilacija, vedo, da je to to.

Za druge pa je beseda preprosto neprevedljiva. Kot rašiti.

ln kaj zdaj?

EKLATANTEN (bučen, kričec, bleščeč)

Skratka sodoben. Vsakdanji. Nič, kar ne bi vedeli. Čutili. Čuli. Videli. Slišali.

Imamo eklatantno glasbo. Velikokrat škodi jetrom, največkrat možganom. Kot ostale eklatantne zadeve.

Naša estrada je popoln primer eklatantnega. Nevarnost za infarkt.

Televizija je primer eklatantnega. Rahlja živce.

Avtoindustrija je eklatantna. Doživlja orgazme.

Policija. Včasih se skriva, da te lažje pre-seneti.

Politika. Kravate se menjajo, lastniki se ne. Sosedji in fantalini. Huligani. Pitbul.

Moja žena.

Moji otroci.

Delovno mesto (če nisi ravno v arhivu).

Če nisi eklatanten, te ni. Prezrt si. Izbrisejo te iz spomina. Format.

Če se ne sekiraš, lahko preživiš.

FAKTOTUM (kdor je pripravljen na vse)

Ko so Ludviku vzklikali na trgu, je rekel: taisti, ki mi zdaj vzklikajo in slavijo, me enako navdušeno lahko obglavijo. Zgodovina je pokazala, da je imel prav. Ludvik je bil faktotum.

Faktotum so tudi naši politiki, ki pa se ne boje, da bi ostali brez glave. Ker so že brez nje. Na vratovih jim rastejo veliki mozolji, nikomur pa ne pade na pamet, da bi rezal mozolje.

Med faktotume sodijo tudi nekateri novinarji, del policajev, ultrazvočni vojaki, dil-erji, psihopati, avanturisti, ki jim življenje dela preglavice. Pa gospodinje, ki se jim nikoli nič ne zgodi, pripravljene pa so na vse. Krompir je tam, solata je tu, juha bo, puding je že. Tako oborožene stojijo in pripravljene so, da bodo vse postavile na mizo, jo kasneje pobrisale, pomile posodo ... Pripravljene so na vse.

Tudi na to, da bo riž razkuhan in krompir pretrd, solata premastna in pripravljene so, da jih bodo dobile po ...

Tudi vratar na derbiju je faktotum. Pripravljen na vse. Tudi na to, da dobi kup golov. Takšna stvar te rahlo prizadene. Zato je dobro biti faktotum.

Tudi jaz sem faktotum. Sploh če grem na cesto. Ali v trgovino.

GLADIATOR (poklicni borilec ali suženj, ki se je boril v rimskih cirkusih)

Danes: človek danes.

V zadnjih stoletjih smo se gladiatorji pre-obrazili. Kafka je to nazorno opisal v eni svojih znamenitih črtic.

To je dejansko človek, ki aktivno posega v življenje. Največkrat drugih. Človek, ki hoče preživeti tako ali drugače. V tem obisknem početju uporablja vse metode, tudi tiste z najbolj amoralnimi tendencami. V tej borbi uporablja vsekakor visoke in nizke udarce. Te druge najbolj pogosto. S hudomušnim načinom preživljanja življenja se je dotaknil človeka na neprijeten način.

To je borba gladiatorja.

Ne vem, če ga ne bo vzel hudič.

Glede na to, da ga že dolgo jemlje, lahko pomislimo, da je precej žilav.

Lahko v končni fazi ukani tudi vraga?

Ne bi se smeli temu čuditi.

Bodimo, kot rečeno, faktotum.

* 1925
+ 2004

IN MEMORIAM

IVANU HAMUNU

»Da!« Pa tako milo so se glasili zvonovi iz farne cerkve na Prevaljah, ko so nam naznanjali slovo našega nadvse dobrega očeta, dedka, pradedka, brata in prijatelja lepe pisane besede Hamunovega Ivana. In ti njegovi verzi so postali resničnost našega pesnika in kronista, ki jih je toliko let zlagal v rime in se z njimi vpisal v zgodovino našega kraja, našim zanamcem pa pustil bogato sled.

V svoj življenjepis je zapisal: »Rodil sem se 23. maja 1925. leta v malem zaselku Torčeva žaga, blizu Mežice. V naši družini je bilo pet otrok. Ko sem bil star deset let, je umrl oče. Od takrat dalje je za nas skrbela dobra, skrbna mama. Živel smo skromno, a lačni nismo bili nikoli. Otroška leta sem preživel z vrstniki ob reki Meži, na travnikih in v gozdu. V jesenskem času smo tudi pasli živino; na te čase imam še posebej lepe spomine. Po osnovni šoli sem se izučil poklica krojača in to delo opravljal deset let. Nato sem se zaposlil v podjetju Ljubljana transport tovorni promet in med delom utrpel hudo prometno nesrečo. V mariborski bolnici sem moral več mesecev trdo ležati zaradi hudih poškodb. Prav tam pa so pričele nastajati moje prve pesmice. Po vrnitvi na delo sem bil premeščen na potniški promet, tako sem kot prevoznik delal dvanaest let. Nato sem v istem podjetju delal še devetnajst let kot skladiščnik. Za vestno delo sem prejel leta 1973 odlikovanje, Medaljo dela od predsednika republike Jugoslavije Josipa Broza Tita. Zaradi poslabšanja zdravja so me leta 1977 invalidsko upokojili.«

Tako srečnega se je počutil tistega davnega leta 1950, ko sta z ženo Angelo stopila pred oltar in si pred Bogom dahnili tisti »da« za vse žive dni in si obljubila pomagati v sreči in nesreči vse do zadnjih, zadnjih skupnih dni. Tako močnega in ponosnega se je počutil, ko mu je žena rodila sina Marjana in družinska sreča je bila popolna; še se je stopnjevala, ko se je družina vselila v svojo novo hišo na Prevaljah, katero sta si z ženo zgradila z veliko truda, pa tudi odrekovanja. Sproščalo ga je delo na vrtu in bujno cvetoče rože so govorile o družinski sreči in medsebojnem razumevanju. Ponosen, še kako ponosen je bil na sina Marjana, na njegovo ženo Majdo, pa na vnukinji Andrejo in Darjo; še posebej pa ga je razveseljevala in prav pomlajevala pravnukinja Zala. Rad je posedal v svoji utici na vrtu, občudoval naravo in zlagal rime; za vsakega je našel kakšno.

Pa so se zgrnili temni oblaki, oblaki žalosti, nad družino Hamunovih leta 1995 in za vedno so se morali posloviti od dobre in skrbne žene, matere in ome Angele, kar ga je hudo prizadelo in njegove pesmice so govorile o žalosti in samoti.

Med drugim je zapisal takole:

»Kako so dolgi dnevi, še daljše so noči,
ko ob meni v sobi nobenega ni.
Le ura v samoti dela mi tik tak,
da mi čas preganja, od jutra tja v mrak.

Zaspanca več nimam, vse noči bedim,
se večkrat sprašujem, zakaj še živim.
Čakam, poslušam, ure melodije,
takrat bom zaspal, ko zadnjič mi odbije.«

Rože bodo še cvetele, ptič bo še na veji pel,
mene pa ne bo med vami,
ker od vas bom slovo vzel.
Sedaj utrujeno telo in slabo srce moje
le še čaka tisti dan, da mi zvon zapoje.

Tiho, čisto po tihoma je v nočeh samote drselo njegovo pero po listih papirja, da je vsaj malo pozabljal na tegobe, ki so mu jih trosila leta jeseni.

Srečen, še kako je bil srečen leta 1996, ko je izšla njegova knjiga »Šopek spominov« in jo je pritisnil na srce rekoč: »Saj, saj so vse pesmice iz mojega srca in tako moje,« ter srčno upal, da bodo razveselile kakšno žalostno srce, ko jih bodo prebiral. Še posebej se je zahvalil Zmagu Rafoltu, predsedniku LİKUS-a (Literarnega kluba upokojencev Slovenije), katerega član je bil vse od leta 1995, saj mu je prav on pomagal, da je njegova knjiga zagledala luč sveta. Naš Ivan je od leta 1996 sodeloval v vsakem LİKUS-ovem zborniku, ki vsako leto izide na več kot 600 straneh in je bran po vsej Sloveniji. Tudi vsakoletnih srečanj ljudskih piscev iz cele Slovenije v Mariboru se je redno in z veseljem udeleževal in spoznaval tenkočutne pesniške duše, prav takšne, kot je bil on sam. Bil je tudi član Zveze kulturnih organizacij v Slovenji Gradcu in član Literatov Mežiške doline, kjer je tudi sodeloval v njihovem zborniku in se udeleževal srečanj. Svoja dela je objavljaj tako v Avstriji v listu Nedelja kot tudi v Fužinarju, Šumcu, a še posebej rad se je oglašal v Viharniku s svojimi pesmimi in anekdotami, ki jih je rad objavljaj, saj jih je v svojem življenju veliko doživel. Radi so ga vabili na razne prireditve po Koroški, da je recitiral svoja dela, vse dokler mu je zdravje to dopuščalo. Za vse to je od občine Ravne prejel zlati, srebrni in bronasti Vorančev spominek ZKD Mežiške doline. Tudi na VTV Velenje je bil gost in še posebej rad se je oglašal na radiu Slovenj Gradec in kramljaj s poslušalci, ki so znali ceniti njegovo tenkočutno pesniško dušo, in voditeljica Darja Vrhovnikova ga je znala tolažiti in spodbujati k sodelovanju.

Leta in tista poškodba ob delovni nesreči so vse bolj upočasnjevali korak našemu dedku Anziju in vse bolj je potreboval pomoči svojih najbližjih; še posebej od lanskega leta, ko je ostal brez ene noge, druga pa mu je delala vse več težav. Težka je bila odločitev, a moral jo je sprejeti in se sprijazniti z amputacijo še druge noge. Vedel je in trdno je bil prepričan, da mu bodo sin Marjan z ženo Majdo in vnukinji Andreja z Janezom ter Darja z Mihom stali ob strani in mu pomagali ter mu vračali njegovo očetovsko ljubezen, katere je imel vselej na pretek.

Pa se po hudi operaciji ni več prebudil, le sanjal je tiste sanje, ki so se mu več kot dvajset dni odvijale kot po tekočem traku. Sanje na mladost, na Torčevo žago, na topel domek Ob Meži 9, ki sta ga zgradila z ženo. Pa na sina Marjana in snaho Majdo, kako sta mu vseskozi stala ob strani in mu pomagala. »Ja!« Pa še toliko lepih spominov in pesmic za drugo knjigo je snivalo nekje daleč v njegovi podzavesti; le zapisati jih nikakor ni bilo moč, saj ga je nebeški Oče odpoklical iz teh sanj in po devetih letih spet združil z njegovo tako ljubljeno ženo Angelo tam nekje daleč, daleč v onostranstvu.

Štefan Smolar

* 1919
+ 2004

MARIJA PETRIČ - ULŠKOVA BICA

Naverški vrh je zelen hribovit gozdnati kompleks v neposredni bližini železarskih Raven na Koroškem. V preteklosti zaradi železarskih industrijskih plinov poškodovani gozdovi Naverškega vrha so še danes pljuča koroških Raven. V strnjenih gozdovih so mozaično razporejene posamezne manjše kmetije, na katerih živijo dobri ljudje. Ena izmed njih je tudi domačija pri Ulšku. Tu je še do nedavnega živela, mnogo let pa z možem Francem gospodarila, Marija Petrič - Ulškova bica. Dobro smo jo poznali tako gozdarji kot lovci, saj nas je vedno prijazno sprejela. Vesela pa je bila obiskov tudi zadnjih osem let, ko je zaradi bolezni obležala v postelji. Rad sem jo obiskoval in ji prinašal Viharnik, katerega je vneto prebirala še zadnje dni svojega življenja. Rada je spremljala dogajanja na Koroškem, saj je prebrala vse »viharniške« prispevke, ki so tako pestri in zanimivi kot je bilo pestro tudi njeno življenje.

29. junija 1919 se je na Gmajni pri Slovenj Gradcu, kjer je preživela svoja mladostna leta, rodila Marija Kučej. To je bil čas gospodarske krize, ko so ljudje odhajali od doma in iskali delo. Mnogi med njimi so našli delo v gozdu, veliko pa se jih je zaposlilo tudi v ravenski železarni. Marijine starše je življenjska pot zanesla tudi na Strojno k Tratniku. Franc Petrič je na Strojno šel obiskat sestro pa je tam spoznal Marijo. Med Marijo in Francem je vzklila močna ljubezen in leta 1938 sta se poročila. Postala je Marija Petrič in Francu je rodila šest hčera in tri sinove. Prva leta skupnega življenja sta preživela pri Močivniku v Jazbini. Tu je bil doma mož Franc. Leta 1943 so bili izseljeni na Pirkhof v Kotlje, kjer so ostali do leta 1953. Takrat je bila v Kotljah ustanovljena kmetijska zadruga, oblast je izvedla agrarno reformo in Petričem je bila dodeljena v last Ulškova kmetija na Navrškem vrhu. Marija je ostala doma na kmetiji in je pridno gospodinjala in vzgajala otroke, mož Franc pa je delal v železarni. Do leta 1982 sta skupaj gospodarila na manjšem posestvu brez gozda, potem pa je kmetijo prevzela hči Štefka. Štefka in njen mož Branko sta zgradila novo stanovanjsko hišo, v kateri je Ulškova bica pod skrbnim varstvom in ob negi Štefke, ostalih hčera in drugih domačih preživela zadnjih pet let svojega življenja. Predvsem se je veselila obiskov svojih osemnajstih vnukinj in vnukov. Rada jim je pripovedovala različne zgodbe in dogajanja iz njenega duhovno polnega življenja. Do konca svojega življenja je ostala polna kulturne energije, tri dni pred smrtjo je še prebrala knjigo »Vsi so me imeli radi, samo oče ne«. Ulškova bica se je poslovila od nas 21. junija 2004. Ohranili jo bomo v lepem spominu!

Gorazd Mlinšek

* 1984
+ 2004

SPOMIN - FRANC JUG

Letos, 15. septembra, mineva 20 let, kar nas je zapustil dragi oče, ded in praded Franc Jug iz Slovenj Gradca. Nikoli ga ne bomo pozabili. Hvala vsem, ki se ga spominjajo in mu prinašajo cvetje in sveče.

Hči z možem ter vnuki in pravnuki z družinami.

* 1935
+ 2003

MILKA HRIBERŠEK

Že leto je minilo od takrat, ko smo se za vedno poslovili od Milke Hriberšek iz Šmiklavža. Ohranjamo ji spomin, spomin, ki je edina lučka, ki gori v naših srcih in nas spominja na dni, ko je bila Milka še med nami. Vedra, nasmejana, dobrovoljna, ko bolezen z ostrimi kremplji še ni oklenila njenega telesa. Junaško je prenašala breme bolezni in še vedno upala, da ji bo kos, a žal je bila bolezen močnejša.

Življenje je največja in tudi najdragocenejša knjiga, v kateri se z rojstvom odpre prva stran in s smrtjo zapre zadnja. Milki se je odprla 13. septembra 1935 kot tretji izmed desetih Hovnikovih otrok pri Sv. Duhu nad Podgorjem. Lepe Hovnikove hribine so jo oblikovale v kleno in delovno kmečko dekle, ki je nosilo v sebi vodilnega trdega dela v odraščanju na veliki kmetiji. Vsak letni čas je imel svoj čar na njenih otroških in najstniških poteh, zlasti pa pomlad, ko se je vse prebudilo, ko so iz ogrevajoče zemlje po Hovnikovih bregih kipele nežne trobentice prijaznemu soncu nasproti.

Sončne rebri in lepo družinsko sožitje številne Hovnikove družine so ji vedno božali veselo pa tudi žalostno srce. Občutje prvinskega sveta je skrbno polagala med mladostne spomine, ko je s svojimi sestrami in brati prepevala v tople poletne večere ali ob dolgih zimskih večerih ob krušni peči, ko sta z bratom Francem s kitaro in citrami ubirala nežne melodije narodnih pesmi. Hovnikovi so vsi dobri pevci, uspešne jih najdemo po raznih pevskih zborih, in tudi Milka je rada pela, saj je dolga leta sodelovala v cerkvenem pevskem zboru.

Osnovnošolsko izobrazbo je dobila v šoli Podgorje. V Mariboru se je priučila za šiviljo, kuharski tečaji so ji dali znanje dobre kuharice. S takimi sposobnostmi si je pridobila širok krog prijateljev in znancev v ožji in širši okolici vse tja do Fiese in Portoroža v počitniških kolonijah otrok Mislinjske doline, gospodinjanju v župnišču Podgorje, v delovnem kolektivu Intesa v Dravogradu, kjer se je zaposlila.

Leta 1969 se je poročila z Mostnarjevim Ferdom v Šmiklavžu. Dvema otrokoma je dala življenje: Agici in Blažu. Vzgojala ju je v ljubezni, spoštovanju do sočloveka, ohranjanju lepih običajev in plemenitih dejanj. V življenju ni ničesar ustvarjeno brez stresov in težav in tudi Milka jim je bila izpostavljena. Vedimo, da ni pomembno, koliko padcev imaš v življenju, pomembno je, da se znaš po vsakem spet postaviti na noge. Ni ji bilo lahko toliko prepešati za ustvarjanje in uspešno reševanje življenjskih potreb, otroka spraviti do kruha, živeti v spoznanju neozdravljive bolezni. Milka je vse to zmogla. V poznih štiridesetih letih je celo opravila šoferski izpit, postala srečna babica dveh vnukov Lukasa in Gašperja, imela veliko razumevanje pri tašči in snahi Klavdiji in veselje z obnavljanjem Mostnarjevine s pomočjo pridnega sina Blaža.

Kreposti se rojevajo v naravi, gore so molčeči učitelji. Milka jim je bila zvesta, saj ji planinarjenje ni bilo tuje. Že kot bolnik se je povzpela na najvišjo slovensko goro Triglav.

Vse dobre želje njenih dragih, vsa njihova ljubezen je bila zaman. Vera v boga in upanje sta Milki pomagala čez cvetje in trnje na življenjski poti. Trnov križ s prepletenimi vrtnicami ji je bil sopotnik v večnost in bil ji je zahvala in tolažba za vse, kar ji je življenje namenilo.

Anica Meh

* 1935
+ 2004

Odšla je mati – bitje ljubezni,
tista, ki je dala življenju polno podobo,
ki spremlja vsak tvoj korak in
čuti tvojo žalost, veselje in bolečino,
edina, ki te pozna in razume,
ki zna jokati s teboj
in vedno znova odpustiti,
edina, ki zmore vedno znova ljubiti.

KATICA KNEZ

Življenje je pot daljših ali krajših potovanj, vse do tistega zadnjega cilja, kjer počivajo že mnogi.

Katica Knez je potovala po poti življenja le 69 let. Na to življenjsko pot je stopila 31. marca 1935 v Razborju pri Spodnjem Kotniku kot najstarejša med štirimi otroki. Že kot otrok je prišla za vsako delo, ki mu je bila kos. Znanje si je nabirala v osnovni šoli Razbor, a jo je, žal, zaradi prerane mamine smrti morala predčasno zapustiti. Štirinajstletna je prevzela skrb za gospodinjstvo; od peke kruha, krmljenja živali, dela na vrtu, travniku, skratka, življenje jo je učilo, da le delo da rezultate. In delo ji je bilo vodilo vse življenje. Rada je imela zemljo, čeprav ji je izčrpavala moči. Okrasila si je dom s cvetjem, ki je bilo njena velika ljubezen, saj je izžarevalo toplino in domačnost. Čeprav je bila samouk, je bila veščica kuharica. Veliko ohceti, sedmin, zborovanj je bilo deležnih njenih kuharskih sposobnosti. Kmetijska zadruga Slovenj Gradec ji je podelila srebrno priznanje za njeno napredno gospodinjstvo.

Za svojega življenjskega sopotnika si je želela delovnega in razgledanega fanta. In našla ga je, Zgornjekotnikovega Feliksa. Leta 1953 je stopila z njim v sveti zakon. Izбира je ni razočarala. Feliks je bil vešč in iznajdljiv gospodar. Znal je marsikaj rešiti, narediti. Prvi so dobili traktor, kasneje so kupovali druge kmetijske stroje, ki so jim lajšali težak delovni dan. Naredili so ceste do njiv in travnikov.

Petim otrokom sta podarila življenje: Dragu, Branku, Stanku, Marjanu in Vinku. Vsem sta omogočila soliden vstop v življenje ter jih vzgojila v poštene in delovne člane naše družbe. Tako kot sinovi so tudi vnuki posegli po izobrazbi in Katici in Feliksu pošiljali sončne žarke v njun vsakdanjik. Pridne snahle so njenim sinovom skrbne in delovne življenjske družice.

Življenjski stres, ki nobenemu človeku ne prizanesajo, tudi Katici niso. Slabili so ji srce, ki jo je že dobrih dvajset let opozarjalo, da ji fizični napor niso v prid. Prestala je tudi operacijo kolkov. Ves čas je kljub zdravstvenim težavam pomagala pri obnavljanju in gradnji Zgornje Kotnikovine. Ko jo je zapustila za vedno, jo je ta pozdravljala lepo urejena, ozaljšana s cvetjem, poskropljena s solzami njenih dragih.

Anica Meh

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage žene, mame, babice

KATICE – KATARINE KNEZ

iz Zgornjega Razborja 26,

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, vsem, ki ste jo v tako velikem številu pospremili na njeno zadnjo pot, ji darovali cvetje, sveče, svete maše ter nam izrekli sožalje in pokojnici posvetili lepe misli ob njeni krsti. Zahvaljujemo se novomašniku Tadeju Linasiju in župniku Antonu Pačniku za lepo opravljen pogrebni obred, cerkvenim pevcem za lepo petje, še posebej pa velja zahvala dr. Verovniku za 20-letno zdravljenje pokojnice in zdravstvenemu osebju bolnišnice Slovenj Gradec za skrbno nego. Hvala pogrebem, zastavonoši in praporščaku.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Z bolečino v srcih, vsi njeni.

* 1938
+ 2004

STANISLAV POBERŽNIK

15. februarja letos so se močno zatresle korenine Potočnikove kmetije na Črneški gori 1, saj se je za vedno poslovil gospodar Stanko.

Rodil se je 1. septembra 1938 pri Kluku v Otiškem Vrhu. Že naslednje leto je družina s petimi otroki kupila malo kmetijo pri Coflu. Stanko je skupaj z najdražjimi garal in prelivljal znoj po strminah okrog doma, da je bilo življenje mehkejšo in prijaznejše. Bil je služabnik ročnega dela, kmečkih opravkov in trdnega kruha. Tega pa je bilo skoraj premalo, zato si je še zelo mlad poiskal delo v nekdanji impregnaciji (današnjem Imontu), kasneje pa v tekstilni tovarni in na žagi.

Lahko si zamislimo bliskavico, ki je Stanku razžarila njegove oči; in temnordeče rože, ki so zacvetele na licih, ko je tisto lepo soboto leta 1963 popeljal pred altar sosedo Borovšnikovo Cilko in ji nataknil poročni prstan na njeno drhtečo žensko roko. Kdove, česa se je tisti trenutek napil iz keliha pri poročni maši. Morda vere in upanje v zvesto ljubezen. Njegova usta so ponavljala Cilko ime, kot bi se ljubkovala z zvoki. In potem se je preselil na ženino dom ter ob kmečkem delu okušal dobre in slabe dni, pelin in med skupnega življenja. Svoje marljive roke je leta in leta nesebično izročal svojim bližjim in jih imel rad. V svoje njive je sejal semena, v srca domačih pa ljubezen.

Z ženo Cilko sta na licih sina Stanka in hčerke Darje poljubljala tudi svojo mladost. Svoja otroka sta sprejela kot dar Neba – življenju v čast, očetu in mami pa v ponos in srečo.

15. maja 1981 pa je Stankovo družino življenje odločilo pri Potočniku na Črneški Gori.

Posestvo mu je kmalu priraslo k srcu, zato ga je s pridnim delom ustvarjal, varoval in se na njem znojil za košček sreče. Njegovo srce je zavzeto, predano in zaljubljeno tiktakalo za vse, kar je spominjalo na Potočnikov dom; za cvetoče sadno drevje in ptice na njem, za zrelo žito in poletno vročino, ki je migljala nad njim, za košnjo sočne trave, na kateri se še lesketajo kapljice rose, za oglašanje živali v hlevu.

Morda je v dneh, ko sv. Jurij položi svoj zeleni plašč na vigredna tla, ob delu v gozdu uspel naštetih let, ki mu jih je nakukala kukavica na bukv, ali pa se ga je dotaknila misel, da se drevesa mnogo počasneje starajo kot človek in nas bodo mnoga med njimi preživela.

Stanko pa sta bila v zibelko položena volja in veselje do petja. Z njima je večkrat razveselil marsikatero srce. Vse v njegovi bližini je oživel v smehu, Stankova dobra volja je sproščala in dvigala duha tudi drugim. Veselje, tisto redko, mu je bilo podarjeno kot milost in ga ni zapustilo do konca življenja. Čutil je, da je peti vedno lepo in da pesem vodi v ljubezen in prijateljstvo, zato je s petjem objemal poslušalce in jih imel rad. Ni čudno, da je imel zaradi svoje vesele narave dovolj prijateljev.

Sredi februarja pa se je nenadoma pretrgala nit njegovega življenja in vsem, ki ga ljubijo, je sonce zašlo že jutraj.

Izzvenel je Stankov smeh, utihnila je njegova pesem, spočilo se bo od pridnega dela izmučeno telo. Njegovi najdražji ga bodo še naprej nosili na svoji srčni strani. Odšel je in hkrati ostal v njih. Zelo žalostni bi mu radi rekli iskren HVALA za vso ljubezen in dobroto, ki ju jim je dal.

Iskreno pa verujemo, da je Stankova duša zdaj tam, kjer ne hrepeni več po prvi brazdi na polju, ampak čaka, da bo nekoč spet objela svoje najdražje in jih pritisnila k sebi.

Naj počiva v miru božjem in z radostnim srcem, kot je znal, poje lepe pesmi pri Bogu!

Franci Kolnik

ZAHVALA

Prazen dom je in dvorišče, zaman oko te išče.

Ni več tvojega smehljaja, le trud in delo tvojih rok ostaja.

Spočij si žuljave dlani, za vse še enkrat hvala ti.

Iskrečno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znancem, ki so bili z nami v trenutkih globoke žalosti in bolečine in ga v tako velikem številu pospremili k večnemu počitku ter mu darovali cvetje, sveče in svete maše.

Posebno se zahvaljujemo gospodu župniku Franciju Kranerju za lepo opravljen pogrebni obred, govorniku Franciju Kotniku, pevcem za zapete žalostinke, pogrebniemu zavodu Karner z Mute ter Javnemu komunalnemu podjetju Drava-grad.

Vsem, ki z lepo mislijo nanj postavite ob njegovem grobu, iskrena hvala.

Vsi njegovi

* 1933
+ 2004

Zdaj se spočij, izmučeno srce.
Zdaj si spočij zdelane roke.
Zaprte so utrujene oči,
le moja drobna lučka še brli.

ŠTEFAN ANŽELAK

Letos, 25. junija, je smrt spet posegla po še enem našem nekdanjem sodelavcu, gozdarju – »holcarju«, Štefanu Anželaku z Gradišča pri Slovenj Gradcu.

Rodil se je 16. decembra 1933 v Seruški bajti na Gradišču. Tu je odrasčal v skromnih razmerah skupaj s starši, bratom Pepijem in sestrama dvojčicama Anico in Marico. Že v otroštvu se je naučil trdo delati. Kmalu po končani šoli je odslužil vojaški rok in se zaposlil kot gozdni delavec v pohorskih gozdovih. Zdrav in poln življenjske energije si je začel ustvarjati lasten dom in družino. Pri Naveršniku, visoko nad Šmartnem pri Slovenj Gradcu, je spoznal Tončko in jo zasnubil za življenjsko sopotnico. Rodila se jima je hčerka Danica in leta 1964 se je mlada družina preselila na Najbrževo pod Peco, kjer je Štefan dobil delo. Tu se je družina povečala še za sina Štefana. Rad je delal v gozdu, znal je dobro delati, organizirati delo v skupini in skrbeti za prijetne, skladne medsebojne odnose med sodelavci. Temu je veliko pripomogla tudi žena Tončka, ki je pripravljala hrano za celo skupino delavcev in večkrat skupaj z majhnima otrokoma nosila hrano na delovišče daleč od doma. Po osmih letih službovanja na Koroškem se je Štefan z družino vrnil nazaj na Gradišče, kjer si je zgradil hišo. Delal je še do leta 1981, zadnja leta kot lesni manipulant, ko se je invalidsko upokojil zaradi zdravstvenih težav. Tudi kot upokojenec ni prekinil stika z naravo. Več kot trideset let je bil član zelene bratovščine. Bil je lovec, najljubša vloga v tej bratovščini mu je bila gojitev in varstvo divjadi. Nekaj let je bil dežurni na lovski koči Sele. Tudi sicer je Lovski družini veliko pomenil, kot tovariš in človek, ki je vedno poskrbel za družabno razpoloženje.

Štefan pa je bil predvsem družinski človek. Dobrosrčno je pomagal svojima otrokoma, da sta si ustvarila svoje lastne domove. Žarel je ob rojstvu vsakega izmed petih vnukov, še zadnjič pa, ko je postal pradedek.

Velike zdravstvene probleme je imel leta 1990, ko je v traktorski nesreči utrpel hude telesne poškodbe. V času zdravljenja v slovenjgraški bolnišnici je doživel še srčni infarkt. Kreпка telesna zgradba in leta življenja v gozdu na svežem zraku so vplivali, da je okreval. Pred dobrim letom pa je resno zbolel in večkrat je moral obiskati slovenjgraško bolnišnico. Bolezen je napredovala in dokončno se je moral vdati 25. junija, ko je zaspal in se tako za vedno poslovil od svojih najdražjih.

Svojci se iskreno zahvaljujejo zdravnikom Zdravstvenega doma, predvsem pa bolnišnice Slovenj Gradec, za ves trud, ki so ga namenili pokojnemu Štefanu Anželaku.

Rojstvo z delom si začel,
pot življenja z delom si končal,
le kdo te pozabiti bi mogel,
v življenju svojem veliko si nam dal.

SPOMIN

Minili sta leti dve, ko tiho odšel si od nas, naš dragi mož, oče, dedek in brat

ANTON VEČKO, Pečenikov oče

Iz Kozjaka pri Mislinji 6.

Ostali so sledovi tvojih pridnih rok ter neizmerna bolečina. Spomin na te bo ostal v naših srcih večno.

Žalujoci: žena Zofka, sinova Viktor z ženo Verico in Janez z ženo Marto, vnuki Simon, Irena, Miran, Klemen ter sestrini in bratje z družinami.

* 1929
+ 2004

TILKA VEVAR

V četrtek, 8. julija 2004, smo se na pokopališču pri sv. Marjeti v Kotljah poslovili in po lepi stari slovenski navadi vzeli zadnje slovo od umrle Tilke Vevar, naše hotuljske občanke.

Tilka se je rodila 3. marca 1929 pri Klajberju, kmetiji na Stražišču. Bila je ena od štirih otrok, ki so bili pri hiši. Ko je bila Tilka stara tri mesece, ji je umrla mama, ki se je prehladila pri delu na kmetiji. Šest mesecev staro pa je oče v naročju odnesel k stricu na Ravne. Tam so jo sprejeli kot svojo. Lepo so skrbeli zanj. Odraščala je skupaj z bratrancem Pavlijem in sestričnima Micko in Maliko. V osnovno šolo je hodila na Ravne. Med vojno je končala Meščansko šolo v Mežici. Prva leta po vojni se je izučila za trgovsko pomočnico v Ljudskem magazinu na Ravnah in trgovskem podjetju Koloniale na Ravnah na Koroškem. Zadnja leta je delala kot trgovski poslovodja pri Koloniale Prevalje.

Poročila se je leta 1953. Rodila je dvoje otrok: hčerko in sina. Družina je najprej živela na Ravnah na Čečevju od leta 1954 do leta 1987, ko so si zgradili lastno hišo v Kotljah in se preselili. Vsa leta, ko je bila zaposlena, je bila pridna, vzorna in zanesljiva delavka. Povsod so jo upoštevali in imeli radi. Upokojila se je leta 1983. Kot upokojenka je imela precej zdravstvenih težav. To je trajalo, dokler ni zaradi opešanega srca in splošne izčrpanosti organizma 6. julija 2004 umrla v 76. letu življenja.

Tilka je bila najboljša žena, življenjska sopotnica, ljubeča mama in prijateljica. Njeni najdražji je nikoli ne bodo pozabili. Prav tako tudi vsi drugi, ki so jo poznali in radi imeli. Njene prijaznosti in velike dobrote nikoli ne bo mogoče pozabiti, še manj pa poplačati. Hvala lepa, draga Tilka. Hvala za vse, kar si nam v svojem življenju dobrega dala in zapustila.

Naj bodo te vrstice spomin nate, na dobro ženo, mamo in prijateljico.

Rok Gorenšek

* 1935
+ 2004

STANKO ZALOŽNIK

Na šentiljskem pokopališču se je 7. junija velika množica ljudi poslavljala od Stanka Založnika. Zaprepadeni ob nenadni smrti moža, ki nikdar ni znal odreči pomoči in nikoli ni potožil o zdravstvenih težavah, so se ob besedah sprehodili po njegovi življenjski poti.

Čeprav so naše življenjske poti res nepredvidljive, pa nas prenekat-
era spoznanja vendarle kar zgrozijo. Takšni nerazumevajoči, z brid-
kostjo pomešani občutki so nas obšli ob novici, da je v sobotnem
jutru ugasnilo življenje Stanka Založnika. Še pred štirinajstimi dnevi
smo ga opazili pri predanemu opraviu v Doliču, nikdar ni znal
odreči pomoči, nikoli se ni pritoževal nad zdravjem. Pa mu je to v
hipu usodno obrnilo hrbet. Potem, ko se je prejšnji torek po nenad-
ni slabosti znašel na oddelku za intenzivno nego in se mu je po
dobrem tednu obrnilo na bolje, je bilo vendarle pričakovati vse kaj
drugega kot naglo smrt.

V Glažuti se je kot peti izmed šestih Založnikovih otrok 28. aprila
1935. l. rodil naš Slavko. V revščini so tekla otroška leta, ki so ga
bogabila le z zgodnjim navajanjem na različna opravila. Pridno je
pešočil do šole v Mislinjskem jarku in si takoj, ko so bila za njim
osnovnošolska leta, poiskal prvi kruh v kamnolomu. Za kratek čas
se je kmalu znašel med gozdni delavci, čeprav je bilo delo ročno
in ga je moral opravljati tudi po ves dan. Kadar je bilo delovišče
oddaljeno, je bilo potrebno prespati v skoruti, da je lahko zjutraj
čimbolj zgodaj prijel za delo. A je Cincov Slavč vendarle vztrajal
vse do upokojitve 1985. l. Marljivo je delal, vzljubil gozd in življenje
v njem. Pa je kot mladenič vrgel oči po dekletih in ustavile so se na
Kovčičevi Antoniji. Pogledi in besede so rodile ljubezen, ki sta jo 9.
februaria 1957 okronala pred oltarjem. Že prvi dan po poroki je
moral Slavko obleči vojaško suknjo in s puško je romal v daljini
Kragujevac. Med tem časom mu je Antonija povila sinčka Zdenka
in prepočasi so tekli dnevi želja, da bi ga čimprej stisnil k sebi. Ko
se je končno le vrnil v rodno Glažuto, se je radosten in vesel raz-
dajal družini in delal kot preroben. Kar žarele je od ponosa in sreče,
ko sta se rodila še sinček Vinko in hčerkica Metka. Da bi bilo njiho-
vo otroštvo lepše in bolj razigrano od njegovega, je po službi še z
volmi vozil les in tako poskrbel za dodaten zaslužek. Žal so ga še
vedno spremljale bridke preizkušnje. Še posebej ga je 4. julija 1971
potrla smrt zakonske sopotnice. Udarila je sredi načrtov, ko sta
zapuščala Glažuto in sklenila zaživeti v Mislinji v hiši, ki sta jo kupi-
la dve leti prej. Poslej se je Slavko še bolj predajal delu, pomagal
sosedom in znancem, pa naj je šlo za razrez drvi ali obrezovanje
živih mej in podobnih opravil. Bil je v oporo otrokom in oni njemu,
s poroko s Slavko pa je še enkrat preizkušal zakonsko srečo. Ko so
bila za njim delovna leta, ki jih je preživel med mislinjskimi »olcer-
ji«, se je 1985. l. upokojil. Seveda dela nikakor ni obesil na klin, saj
je z njim rasel in se staral. Ni le pomagal vsakemu, ki je rabil nje-
gove usluge, celo cement je razkladal za zadrugo, čistil kanale in
bil kurir v času slovenske osamosvojitve. V novi državi je zato dobil
zasluženo priznanje. Od l. 1993 dalje je zavzeto pomagal pri naši
pogrebni službi, nikjer in nikdar pa ni potožil zaradi težav z zdrav-
jem. Slavko je bil kratko malo zadovoljen z vsem, kar mu je odmer-
jalo življenje; stal je trdno ob strani ženi Slavki, ki jo je pestil kup
tegob, veselil se je srečanja s sedmimi vnuki in pravnukinjo. Rad jih
je imel in oni njega, dedka, vselej nasmejanega in dobre volje.

Še veliko načrtov in želja je bilo pred njim. Pa je nenadoma sla-
bost odkrila toliko tegob in zdravstvenih težav, da se jim njegovo
telo kratko malo ni zmoglo več upirati. V pičlih dveh tednih ga je iz
sredine njegovih najdražjih iztrgala smrt.

Marjan Križaj

* 1932
+ 2004

SLAVKO GANGL

OMAHNIL S PREŽE V GLOBINO

Podgorski lovec Slavko GANGL je letos aprila dopolnil
dvainsemdeset let. Bil je upokojeni revirni gozdarski vodja in
lovec, član Lovske družine Podgorje pri Slovenj Gradcu in zelo
priljubljen in spoštovan med lovci in tudi v okolju, kjer je živel.
Iz svojega doma v Iršičevi ulici 1 v Slovenj Gradcu je v ponedel-
jek, 16. Avgusta proti večeru odšel na lov na srnjaka v podgorski
lovski revir na Kokolejevem, kamor je velikokrat rad zahajal. Tisti
večer pa nihče ni pomislil, da je bila to Slavkova zadnja lovska
pot. Ko se zvečer ni vrnil domov, so ga naslednje jutro domači
šli iskat in sin Marjan je očeta našel mrtvega na tleh pod lestvi-
jo preže na Kokolejevem. Nihče nikoli ne bo vedel, kako se je
zgodila nesreča; pri vzpenjanju ali sestopu s približno osem
metrov visoke lovske preže, ko se je zlomila tretja prečka lestve.
To je bilo usodno za lovca, ki je padel v globino in utrpel tako
hude poškodbe, da je umrl na kraju nesreče.

Takole nam je sin Marjan opisal dogodek: »Oče je bil lovec
od takrat, ko se je zaposlil v revirju Pameče in bil v tej lovski
družini. Ko je zamenjal revir, se je včlanil v Lovsko družino Pod-
gorje. Zelo je ljubil naravo. Tisti ponedeljek je odšel na lov na
srnjaka. Ker očeta zvečer ni bilo domov, smo ga odšli iskat: jaz,
sestra Ljuba ter vnuk Simon. Sestra je ravnokar prišla z dežurst-
va, jaz pa iz službe. Šli smo ga iskat na mesto, kamor je tudi
mene pred kratkim peljal. Tragedija se je zgodila pri Kokole-
jevem križu, to je pohodniška točka iz smeri gradu Vodriž proti
Gornjemu Razborju po Puščavnikovi poti. Po ogledu preže smo
ugotovili, da se je zlomil tretji klin na levi strani lestve od vrha
proti dnu. To pa je bilo za očeta usodno.«

Slavku je pred štirinajstimi leti umrla žena, kar ga je zelo
prizadelo. Tolažbo je iskal med lovskimi tovariši in rad je zaha-
jal v lovišča, kjer je opazoval naravo in divjad. Kot lovec je
veliko pomagal pri gradnji lovskih naprav: lovskih stez, krmišč
in solnic. Mlajšim lovcem je rad svetoval.

V Slovenj Gradcu si je zgradil hišo. Leta starosti pa je preživel
s sinom Marjanom in njegovo družino, vesel in srečen pa je
bil tudi ob družini hčerke Ljube. Zadnja leta je s svojo prijatelji-
co Marico rad zahajal v zdravilišča in na izlete.

Slavka Gangla bomo ohranili v lepem in trajnem spominu.

Franc Jurač

Lovska
preža, tretji
klin pod
vrhom je bil
usoden.

NEKDANJA MISLINJSKA ŽELEZARNA PROIZVODNJA ŽELEZA, DELAVCI IN NJIHOVE PLAČE

ALOJZ KRIVOGRAD, prof. zgodovine

Mislinjska železarna (1724 – 1899) je bila t. i. gozdna železarna (Waldeisenwerk), kakor so jo pojmovali v 18. in v začetku 19. stoletja. Za tovrstne obrate je bilo značilno, da so kopali rudo po bližnjih in daljnih gozdovih, od tod tudi poimenovanje. Mislinjčani so jo kopali po pobočjih Pohorja okoli Ribnice, Vitanja, Razborja in po drugih krajih.

Letna proizvodnja surovega železa (pridobivali so ga neposredno iz plavža) je bila za današnje pojme izredno skromna, saj so od leta 1785 do 1821 na leto pridobili poprečno 239 ton, v letih 1830 do 1851 pa je bilo letno poprečje 681 ton. Edino v letu 1846 so dosegli rekordnih 1227 ton. Dokumenti navajajo le nekaj vrst uporabnega železa, ki so ga žlahtnili v posebnih pečeh in ognjih in ga obdelovali z različnimi kladivi. To je bilo grobo obdelano železo (Grobeisen), vlečeno železo (Streckeisen), paličasto železo (Zaineisen) in litina. Od leta 1785 do 1821 so ga letno izdelali 145 do 221 ton. Šele v 40. letih 19. stoletja je proizvodnja dosegla več kot 400 ton.

Energije, oglja in pozneje premoga, železarna v Mislinji ni kupovala, ampak jo je pridobivala v lastni režiiji. Leta 1806 je bilo v podjetju zaposlenih 9 uradnikov, 24 rudarjev, 45 ljudi v obratih v Mislinji in 84 oglarjev in gozdnih delavcev, ki so pripravljali oglje in les. Skupaj je bilo torej 162 zaposlenih. Količine pridobljenega oglja se v obdobju od 1792 do 1851 gibljejo od 2.286 m³ do 19.948 m³ na leto, poprečna letna proizvodnja pa je bila 10.652 m³.

Leta 1829 je lastnik mislinjske železarne Anton Bonazza začel kopati premog v Pesjem pri Velenju in je tu vzdržal vse do 1840. leta. Zaradi visokih stroškov prevoza je zaprosil za dovoljenje za iskanje novih najdišč in ga dobil leta 1835. Lotil se je dela na Selah pri Slovenj Gradcu in v Podkrajju pri Kotljah. V letih 1829 do 1841 je bila letna proizvodnja komaj 20 ton. Oglje so uporabljali za plavž in vse druge peči in ognje do 1829. leta. Do spremembe je prišlo po letu 1826, ko je Bonazza zaprosil za dovoljenje, da bi smel postaviti nove naprave. Dobil ga je s pogojem, da bo v njih uporabljal premog. Našel ga je pri Pesju, toda uporabljal ga lahko šele potem, ko so zgradili cesto skozi Hudo luknjo leta 1828. Uporabljati so ga začeli za industrijske ognje, ne pa za ognje, kjer

Plavž

so pridobivali grobo obdelano železo. Kaj so bili industrijski ognji, iz dokumentov ne zvemo.

Glede proizvodnih naprav se je v obdobju 60 let marsikaj spremenilo. Leta 1800 je v poročilu omenjen plavž in tri kovačije (Hammerwerk). Prvi plavž so v Mislinji zgradili leta 1762 in tu so topili železovo rudo do 1883. leta. Seveda so ga obnavljali in posodabljali in tako tudi ostale obrate. Od 1762. do 1851. leta so poznali naslednje vrste obratov: plavž, kovačije, presnovke (peči za žlahtenje železa), kladiva na vodni pogon, talilni ogenj s puhalnikom, ogenj za fino tračenje, ogenj za železo, pudlovko (1851) in še vrsto drugih. Morali so jih navajati v rednih statističnih poročilih, ki so jih pošiljali višjemu rudarskemu uradu in sodišču, ki je imelo svoj sedež v Vordenbergu in pozneje v Leobnu. Razvoj je zahteval svoje, zato je število obratov po letu 1800 naraslo na 26 proizvodnih naprav. Pravi razmah se je začel leta 1808; podatki za poznejša leta dokazujejo, da je tudi Mislinjo zajel val obnove železarstva po napoleonskih vojnah pod Metternichom. To je bila obnova na starih tehničnih osnovah. Največji dosežek je bila ponudba, ki je v dokumentih omenjena 1851. leta.

Na Ravnah na Koroškem so Thurni začeli modernizirati železarno s pudlovkami v letih 1852 in 1853. Ko so Rathorni na Prevaljah 1835. leta zgradili železarno, so bile pudlovke najmodernejše naprave. Na Ravnah so te peči obratovali do sredine 30.

let 20. stoletja, zadnje so porušili leta 1943. Kajti šele v teh pečeh je bilo možno toliko segrevati železo, da se je zmehčalo do stopnje, da so ga lahko gnetli in s tem postopkom dobili znamenito jeklo.

Cenik z dne 22. februarja 1832 nam pove, da so v Mislinji izdelovali ali vsaj bili sposobni izdelati 42 vrst železarskih izdelkov, od grobo obdelanega železa (pravokotni profil, ploščato železo), osi za vozove, obročev za kolesa in sode, železa za okenske mreže do pločevine za zaboje. To potrjuje, da so morali imeti na voljo ustrezne naprave – od peči, ognjev in kladiv. Koliko energije so uporabili za posamezne naprave ni znano. Kladiva je gnala voda. Kdaj so začeli uporabljati paro, do zdaj ne vemo. Oglejmo si primer za leto 1800, ko so za plavž uporabili 5.698 m³ oglja, za 1. kovačijo 2.949 m³, za 2. kovačijo 4.126 m³ in za 3. kovačijo 2.906 m³, skupaj 15.680 m³.

Število zaposlenih in plače

Med obravnavane statistične podatke sodi tudi število zaposlenih in pregled po poklicih, brez katerih bi bila podoba mislinjske železarne še bolj pomanjkljiva. Obstajajo dokaj popolni podatki za nekaj let od 1792 do 1851. Za leto 1792 je zapisanih 21 zaposlenih in sicer tistih, ki so delali v obratih v Mislinji. Leta 1800 je bilo zaposlenih 149, 1806. leta pa 162, v naslednjih letih je število nihalo od 108 do 324, v letu 1851 pa je zdrsnilo na 283. Poklicna sestava se v 60. letih ni bistveno menjala. Spreminjalo

se je poimenovanje poklicev. Ker se je sredi stoletja povečalo število zaposlenih, se je pojavila dokajšnja skupina delavcev (1846 štirideset, 1851 petintrideset), ki jih imenujemo kar tovarniški delavci, »Huettenleute«. Domnevati smemo, da se je s povečanjem proizvodnje povečalo število drugih del, ki so jih lahko opravljali »nekvalificirani« delavci.

Zaposlene so delili na dve skupini: na uradnike in delavce. Leta 1806 so šteli med uradnike upravnika, pisarja, upravnike kovačij, 3 upravnike rudnikov in gozdnih delovišč, imenovali so jih tudi merilci rude in oglja, in gozdarja. Torej je bilo tega leta 7 uradnikov in 155 delavcev. V obratih so se redno pojavljali tile poklici: prebiralci, pražilci in drobilci rude, razne vrste kovači, tesarji, zidarji in podajalci vode in še vrsta drugih delavcev, ki so opravljali posebna dela. Številnejši so bili oglarji in gozdni delavci, manj pa je bilo rudarjev. Dokument iz leta 1806 nam nudi globlji vpogled v zaposlenost v mislinjski železarni. K statističnemu delu je pripisana pripomba, ki jo povzemamo dobesedno: »Teh 162 ljudi predstavlja predvsem zaposlene moške, potem so še zaposlene njihove žene in otroci in število naraste za 2/3. Tako je bilo treba letno računati uporabo hrane za 486 ljudi, in sicer 369 litrov žita in 14 kg masti ali slanina na glavo. Pri dostavi rude in oglja obratom so v celoti vključeni bližnji kmetje.«

Ta pripomba zastavlja vrsto vprašanj. Sezonsko je delalo, smemo domnevati, veliko več ljudi, kakor

prikazujejo »uradne« statistike. Znano je, da v tistih časih v železarstvu ni tekla proizvodnja enako vse leto, ampak so poznali t. i. kampanje, največkrat spomladi in jeseni. Domnevamo, da so žene in otroci pomagali pri gozdnih delih, saj je bilo plačilo na rekord, na količino izdelanega oglja in lesa. Zaslужek otrok in žena je bil večji, če so več naredili. Verjetno so oboji delali tudi v rudnikih. Iz literature vemo, da so v rudnikih zaposlovali tudi otroke, a takih dokazov za Mislinjo nimamo. Mislimo si lahko, da so žene in otroci prebirali rudo. To je znano za rudnik v Mežici in za premogovnik na Lešah.

Gornja pripomba in tudi drugi podatki v dokumentu kažejo, da je podjetje dobavljalo življenjske potrebščine za zaposlene. To so bile določene prednosti za podjetje, cene so določali sami in plača se je vračala v podjetniško blagajno. V dokumentu je v rubriki Letne potrebe po naturalijah in materialu navedeno, da je železarna potrebovala 142.434 litrov žita in 9.044 kg masti ali slanine. Ali je bilo vse to kupljeno, ne vemo. Predvideli so naslednje vrste žita (v litrih): pšenice 43.357,50, koruze 46.309,50, rži 7.195,50 in ajde 45.571,50. Poleg teh »naturalij«, kakor so imenovali živila, je še bilo 3.198 litrov ovsu za konje in 40.880 kg sena za konje in vole. Kajti ob človeški delovni sili, ki so jo šteli po glavah (Keopfe), sta zapisana sta še dva »kosa« konj in šest »kosov« volov, to pa je bila živalska delovna sila. Ne vemo, ali so jo uporabljali za prehrano na deloviščih.

Poznamo dokaj izčrpne podatke o plačah delavcev. Najprej bomo obravnavali oglarje. Poglejmo razpredelnico:

Leto	Število oglarjev	Plačani od m. šk. (4921)	Pop. letna pl. pos.*	Pop. mes. pl. pos.**
1800	67	14 kr	111 gld	9 gld 30 kr
1803	53	18 kr	102 gld	8 gld 30 kr
1804	45	22 kr	184 gld	15 gld 23 kr
1807	37	28 kr	261 gld	21 gld 30 kr
1808	37	37 kr	394 gld	32 gld - -

* Poprečna letna plača posameznika.

** Poprečna mesečna plača posameznika

Leta 1807 in 1809 so bile cene koruze za 1 liter 7 kr, za 1 funt (0,56 kg) ovčjega sira 30 kr in 1 funt masti ali slanine je veljal 36 kr. Tako si je lahko naš oglar leta 1807 kupil 184 litrov koruze ali 24 kg sira ali 19 kg masti ali slanine, leta 1809 pa 247 litrov koruze ali 35 kg sira ali 29 kg masti ali slanine na mesec. Ker ne poznamo cen drugih potrebščin, npr. obutve, oblačil, stanarine itn., nismo ocenjevali njihovega gmotnega stanja. Gotovo je bilo življenje zelo skromno. Ob vsem tem so bili grozljivo zadolženi, kar potrjujejo naslednji podatki:

	1803	1804	1807	1808
Število oglarjev	53	45 ²⁰	37	37
Dolg iz prejšnjega leta	6.589 gld	9.724 gld	7.136 gld	9.679 gld
Vzeli predujem	9.142 gld	10.290 gld	13.394 gld	18.279 gld
Seštevek dolg	15.731 gld	20.014 gld	20.530 gld	27.958 gld
Zaslužili	5.422 ald	8.315 ald	10.851 ald	14.601 ald
Dolg ob koncu leta	10.309 gld	11.699 gld	9.679 gld	13.357 gld ²¹

Konec leta 1808 je 37 oglarjev dolgovalo delodajalcu 34 ton in 496 kg grobo obdelanega ali vlečenega železa. Kakšen je bil njihov gmotni položaj zaradi tega in kakšne so bile obveznosti do delodajalca, kako in kdaj so dolgove poravnali, če so jih sploh, za zdaj ne vemo.

Ustavili se bomo še pri skupini 15 »italijanskih« delavcev, ki so delali v Zoisovih gozdovih od 5. septembra do 20. decembra 1807. leta. Plačevali so jih po delovnih dneh (Schichten). Vsak izmed njih je povprečno dosegel 75 delovnih dni. Vodja skupine in drugi so dobili 30 kr na dan, med njimi pa so bili izjeme:

Valentin Čekon	33 kr	dnevno
Thomas Ropian	24 kr	dnevno
Johann Mathiel	21 kr	dnevno
Johann Ropian	48 kr	dnevno
Anton Petin	4 kr	dnevno

Zakaj so bile izjeme in zakaj je Anton Petin dobil samo 4 kr dnevno, lahko le ugibamo. O nadzoru in normah ni podatkov. Zadolženi so zaslužili: 15 delavcev je zaslužilo v manj kot 4 mesecih 611 gld 16 kr, stari in novi predujem je znašal 579 gld 27 kr, 20. decembra so dobili 111 gld in 58 kr. To vsoto so dobili samo štirje, 11 jih je pri obračunu ostalo praznih rok, od teh jih je 5 ostalo dolžnih 64 gld 30 kr. Tako je Alois Armarut imel 79 delovnih dni po 30 kr, zaslužil je 39 gld 30 kr, predujma je imel 59 gld in 30 kr, dolžan je ostal 20 gld. Zanimivo je, da jim je podjetje dobavljalo samo koruzo, sir, slanino in mast, kakor da niso potrebovali kaj drugega. Dogajalo se je, da se na plani ni kvarila hrana, predvsem sir in slanina. 22. maja 1809 je zapisano, da je

propadlo 59 kg sira in 34 kg slanine. Tistim, ki so prihranili sir, so pri plači dodali 18 kr za funt.

Leta 1809 je v Srednji Komisiji delalo 23 delavcev iz Beneške Slovenije; ti so bili plačani 21 do 60 kr. Mojster (vodja) je imel nekaj »sihtov« po 60 kr, drugi pa po 36 kr. Oglar Johann Rosian je dobil 48 kr, mojstrov pomočniki od 36 do 48 kr, gozdni delavci (Knechte) pa 21 do 30 kr. Izjema je bil nosilec polente (Polentrager) Antoni Webó, ki je zaslužil samo 6 kr dnevno. Delovnih dni so imeli zelo različno: nekateri so dosegli 14 do 15 delovnih dni, nekateri pa celo več kot 100 dni v 6 mesecih. Povprečno je vsak dosegel 76 delovnih dni.

Obračun 30. junija 1809 je bil za 23 »sezoncev« takšen:

- dostavljena hrana	1.015 ald
- predujem za 1.1808	2.099 ald
- dola	3.114 ald
- zaslužek (1758 1/2 del. dni)	1.084 ald
Delodajalcu so ostali dolžni	2.030 gld

Iz druge skupine dokumentov lahko razberemo podatke o tistih delavcih, ki so delali v Mislinji v kovačijah (Hammerwerk). O drugih ni podatkov. Najprej si pogledajmo navodilo, napisano l. 1807. Tam beremo: »Če pri proizvodnji grobo obdelanega železa dosežemo kalo 21 %, pri vlečenem 26 %, potem uporabimo več oglja. Za grobo obdelano železo 45 m. šk. (22,14 m³) na mailer (= 1000 funtov = 560 kg), za vlečeno železo 50 m. šk. (24,60 m³) na en mailer. Če je tako, je plačilo za vlečeno železo 5 gld za 1 mailer, za izdelavo grobega 6 gld, za fino vlečeno blago pa je za mailer 4 gld. Če kovači dosežejo manjši odpad, dobijo dodatek za vsak odstotek glede na celotno proizvodnjo od mailerja 30 kr. Ako pa je oglje, ki je ostalo, propadlo, jim za vsak m. šk. odtrgajo od plače 45 kr. V primeru, da ta zvišani zaslužek ostane, si ga vsi delavci kovačije razdelijo takole: mojster 15/30, kurjač 8/30, žarilec (Renner) 4/30 in podajalec vode 3/30. Če pa se izmeček železa poveča in se uporabi več oglja, takrat je plačan od grobo obdelanega železa po 4 gld, od vlečenega železa pa 5 gld. Tisti, ki izdeluje fino vlečeno blago in ima 5 % odpada in pokuri 5 m. šk. oglja, dobi le 3 gld in 30 kr na mailer izdelanega blaga. Vsak kovač, ki naredi manj kot 1000 funtov železa na leto in ne more primerno delati, je konec junija odpuščen in uradno odjavljen.«

Iz navedenega besedila ni razvidno, ali so bili plačani posamezniki ali skupina, drugič, ali so si od odstotkov, za kolikor so zmanjšali izmeček, delili po tridesetih samo tistih 30 kr od mailerja ali ves zaslužek. Drugi dokument pa jasno razloži, da so si člani delovne skupine po zgoraj navedenih tridesetih delili ves zaslužek.

Primer.			
- grobo obdel. železo	712 funtov po 4 gld na mailer	=	2 gld 50 kr
- vlečeno železo	82320 funtov po 5 gld na mailer	=	411 gld 36 kr
- izm. manjši za 4%, 30 kr	2 gld na mailer	=	104 gld 38 kr
Skupaj		=	579 gld 4 kr
To vsoto so si razdelili takole:			
mojster Rupert Weisain	15/30	=	289 gld 32 kr
kurjač	8/30	=	154 gld 20 kr
žarilec železa (Renner)	4/30	=	77 gld 20 kr
podajalec vode	3/30	=	57 gld 32 kr
Skupaj:		=	579 gld 4 kr

To je primer za gornjo kovačijo. Ob njej sta bila še srednja in spodnja, v obeh so delali po štirje delavci enakih poklicev. V srednji so zaslužili tega leta 831 gld 32 kr, v spodnji 878 gld 26 kr, zaslužek so si delili po že opisanih merilih. Več so naredili, več so zaslužili, to pa je bilo odvisno od storilnosti delavcev, naprav in števila delovnih dni. Znano je, da so poznali t. i. kampanje, navadno spomladi in jeseni, poleti in pozimi pa je delo dostikrat počivalo. Četrta kovačija je imela delovišče v srednji kovačiji (to je bila verjetno skupna stavba), v njej sta dva delavca izdelovala fino vlečeno železo (Streckhammer). Zaslužek sta si delila v razmerju 2/3 in 1/3, skupaj sta dobila 294 gld in 44 kr.

Železa so prištedili: srednja kovačija 7 %, spodnja 5 %, za fino vlečeno blago pa 1 %. Vse štiri kovačije – 14 delavcev je zaslužilo 2.583 gld 46 kr in izdelalo 205 ton železa. Razmerje med najnižjo in najvišjo plačo je bilo 1:5, v kovačiji, kjer sta delala samo dva, pa je bilo 1:2. Kadar izračunavamo poprečje dohodkov, prikrivamo bedo najslabše plačanih. Najslabše plačani podajalec vode v gornji kovačiji je na leto zaslužil 57 gld in 32 kr, to je mesečno 4 gld in 47 kr. Na mesec si je lahko kupil 41 litrov koruze ali 5,35 kg ovčjega sira ali 4,48 kg masti.

Z opisanim sistemom so spodbujali delavce, naj štedijo material, ni pa omenjena kakovost blaga. Ne vemo, ali so izračuni nastali samo v letu 1807 – ob kaki kampanji – ali pa so ta način pozneje redno prakticirali; morda je obstajal že prej, a drugih dokumentov o tem ne poznamo. ▲

PRISTANKI LETAL V MISLINJSKI DOLINI PO PRVI SVETOVNI VOJNI

JANEZ SMOLČNIK

Ljudje v Mislinjski dolini so se zelo začudili, ko je leta 1938 v Pamečah pri Slovenj Gradcu zasilno pristalo letalo. Takrat je bilo letalo nekaj povsem novega, tak velik ptič z motorjem, ki ga je vodil človek.

Na tem letalu, ki je bil dvosed, je bil napis »Zlatorog«. Na trupu letala je bila reklama za milo. Ljudi se je trlo okoli letala, vsak se ga je želel dotakniti, dokler ga niso razstavili in odpeljali. Letalo je bilo last gospoda **Marovca iz Maribora**.

Drugi pristanek je bilo jadralno letalo Aerokluba Maribor, ki je priletelo s Črnega vrha na Pohorju in pristalo 7. septembra 1938 v Dovžah med cesto in železniško progo. Pilot je bil **Zarko Majcen**.

Tretji pristanek je bil z jadralnim letalom, last Aerokluba Maribor, tip Salamandez. Upravljal ga je pilot **Ivan Mihev**, domačin iz Turške vasi. Pristal je popoldan, 7. septembra 1938, na Štibuhu pri Slovenj Gradcu, tam kjer sedaj stoji Tretja osnovna šola. Člani Aerokluba Maribor so razstavili jadralno letalo in ga odpeljali v Maribor.

Na Štibuhu je prisilno pristalo tudi vojno letalo tipa Messerschmidt 109, lovec, last romunskega vojnega letalstva, leta 1940. Bilo je na preletu iz Ausburga v Nemčiji, namenjeno pa v Romunijo. Letalo je pristalo z uvlečenimi kolesi v žitnem polju. Zvit je bil propeler in kaputaž trupa. Po pregledu mednarodne komisije so letalo razstavili in odpeljali.

Med drugo svetovno vojno, leta 1944, so v Dravogradu sestrelili ameriško lovsko letalo tipa 4 erykan, ki je mitiralo lokomotive v Otiškem Vrh. Strmoglavlilo je na Selah pri Slovenj Gradcu.

Bil je lep aprilski dan, ko smo trije radovedneži odšli iskat poškodovano letalo. Ko smo mimo gradu nad Starim trgom pri Slovenj Gradcu prišli na čisto, smo naleteli na terensko vojaško vozilo, ki se je pripeljal iz smeri Bukovska vas po dolini, po cesti proti Selam. Nato je vozilo zavilo s ceste na desno, se usmerilo v hrib, ki nam je bil nasproti ležeč. Na vrhu hriba je bila domačija, pri **Hovnikovich**

se je reklo.

Zastali smo in opazovali, kako so oboroženi nemški vojaki kričali, tekali okoli hiše in gospodarskega poslopja in nekaj iskali. Zelo nejevoljni so zapustili kmetijo in se s terenskim vozilom vrnili v dolino. Nas je pa nezadržno vleklo do kraja, kjer je padlo letalo. Spustili smo se v dolino proti domačiji Hovnikovich, ki je bila na hribu pred nami. Zagledali smo dva konjenika, bila sta oborožena, po vsej verjetnosti partizana, jezdila sta z višje ležečega gozda proti Hovnikovich. Prihajali smo bliže in videli, kako so odjezdili trije na dveh konjih, s seboj so imeli belo padalo. Takoj smo sklepali, da so pobrali letalca, ki je izskočil iz poškodovanega letala. Ko smo prišli do Hovnikove domačije, smo videli, da so imeli pri gospodarskem poslopiju velik sod brez dna, v kakršnih so občasno zbirali deževnico iz žlebov.

Ko je v bližini hiše pristal s padalom ameriški pilot, ga je gospodar skril tako, da je obrnil sod in ga poveznil preko iskanega pilota s padalom. Tako so nemški vojaki celotno posestvo

preiskali in niso našli ameriškega pilota.

Mi smo se namenili dobrih petsto metrov višje v gozd, kjer se je še kadilo iz ruševin ostankov letala. Iz ostankov smernega krmila smo lahko sklepali o tipu zrušenega letala.

Na jesen 1944 so v Dravogradu ponovno sestrelili ameriško dvotrupno letalo tipa Leiting, ki je mitiralo lokomotive na železniški postaji. Letalo je prisilno pristalo med cesto in progo v Šentjanžu pri Dravogradu.

S kolegom sva se peljala pogledat, kaj se je zgodilo. Od daleč smo lahko opazovali, kako so nemški vojaki črpali letalsko gorivo iz rezervoarja. Zvedeli smo tudi, da je bil pilot črne polti in da so pri njem so našli dve vstopnici za kino v Neaplju v Italiji. Kam so odpeljali pilota, nismo izvedeli.

Po drugi svetovni vojni smo v okviru Ljudske tehnike organizirali modelarski krožek. Leta 1947, po prvomajski povorki, smo pod vodstvom Ivana Miheva sestavili jadralno letalo Zegling, ki ga je sam s sodelavci izdelal že pred svetovno vojno. Letalo smo zapeljali na

Vovkove zarez. Štartali smo z vrha, poletel je Ivan Mihev.

Po nalogu Letalske zveze Slovenije so jadralno letalo Zegling odpeljali v letalsko šolo Aerokluba Maribor.

Leta 1948 je bila velika prireditev v Slovenj Gradcu in ob tej priliki je priletel iz Aerokluba Maribor pilot **Tone Breznik** z motornim letalom tipa Fizir v aeropregi z jadralnim letalom tipa Mu 13. Pristala in poletela sta s travnika v Šmartnem ob cesti, ki pelje na Legen, kjer danes stoji spomenik talcem in padlim domačinom.

Pred drugo svetovno vojno je delovala skupina amaterskih letalcev pod vodstvom Ivana Miheva, kot grupa aerokluba Maribor. Ivan Mihev je s sodelavci zgradil jadralno letalo tipa Zegling že pred drugo svetovno vojno.

Leta 1953 smo ustanovili Koroški aeroklub Slovenj Gradec in takoj pričeli z gradnjo letališča v Turški vasi. Letališče s hangarjem je bilo usposobljeno leta 1957, tedaj je bila ustanovljena tudi letalska šola. Prvi predsednik Koroškega Aerokluba je bil **Ivo Skarlovnik**. ▲

Letala Koroškega aerokluba pred hangarjem na letališču v Slovenj Gradcu leta 1958.

»Ali veš, da obstajata v letu samo dva dneva, v katerih ne moremo storiti ničesar? Eden se imenuje včeraj, drugi se imenuje jutri. Torej je danes pravi dan za ljubiti, sanjati, razumeti, ustvarjati in verovati v to, kar počnemo!«

Dvomim, da je veliko tistih, ki se sprašujejo, kaj pomeni AA, pa vendar: skoraj po vsem svetu kratka pomeni isto – anonimni alkoholiki.

Ne bi si drznila pisati o tem, če ne bi poznala kar nekaj ljudi, ki so se znašli na dnu, pa so se s pomočjo drugih, predvsem pa s svojo voljo in željo, rešili uničujoče »potrebe« po alkoholu.

Navidez nedolžno popivanje ob vikendih se počasi sprevrže v vsakodnevno nujno, postane bolj običajno kot pitje kave; alkohol je nujni spremljevalec druženja, da zabav niti ne omenjam; pivo ali dva nadomestita čaj in kruh z maslom pri zajtrku, pred tem pa še šilce kratkega na tešče, za zdravje, pravijo.

Spremembe najprej opazijo člani družine. Sprva se prepričujejo, da bo minilo, da gre za prehodno obdobje, za nekakšno krizo. Ne da bi se zavedali, se njihovo življenje popolnoma spremeni; naenkrat ni več denarja, pogosto imajo opravka z nasiljem, tudi sami postanejo nasilni ali ravno nasprotno. Tisti, ki ima težavo, tega ne prizna, čeprav se verjetno zaveda, da je zabredel, saj se ob takem spoznanju navadno začnejo skrivalnice. Družina najde steklenice na najbolj neobičajnih mestih, oseba, ki je zasvojen, se skriva pred ljudmi, redkih treznih obdobji ni več. Vsak zase se sprašuje o vzrokih za alkoholizem, pojavijo se občutki krivde, ki se prepletajo z jezo, pomilovanjem in usmiljenjem.

Ali pa doma izredno uslužen in ponižen mož razbija in rovari po gostilnah.

Seveda, da ne bom delala diskriminacije, se tako ali drugače na pretirano pitje alkohola odzivajo tudi ženske.

Zanikanje, zatiskanje oči pred resnico, izogibanje soočenjem z ljudmi, ki jim je mar, samopomilovanje, prosjačenje pri drugih, omedlevica, izguba spomina, epileptični napadi ... in še mnogo je znakov, ki potrjujejo, da je oseba nujno potrebna zdravljenja.

ja; sicer ... če ni že prepozno.

Seveda je povsem odvisno od posameznika, na kak način je privolil ali se odločil za strokovno pomoč, pogosto je koga treba nekako prisiliti, vendar se mora tudi sam zavedati, da se brez pomoči ne bo nikoli pobral, hkrati pa mora to tudi hoteti.

Skupina AA je ena izmed uspešnih oblik pomoči pri zasvojenosti z alkoholom. Je del svetovne skupnosti Alcoholic Anonymous, ki sta jo leta 1935 v ZDA ustanovila dva ugledna, alkoholu vdana možaka. V Sloveniji so se tovrstna srečanja začela s tremi zakonskimi pari leta 1989, zdaj pa pri nas deluje okrog trideset skupin, v katerih se srečujejo ljudje, ki poleg tega, da pomagajo sebi in drug drugemu, v odnosih z javnostjo zasledujejo en sam cilj: pomagati alkoholiku, ki še trpi. So ljudje, ki pripadajo različnim narodom, kulturam, verskim skupnostim, socialnim slojem ..., kar pa zanje ni niti najmanj relevantno; družijo jih izkušnje, podobne, a vendar zelo različne prehojene poti, moč in upanje za kvalitetno življenje. Skupine so popolnoma neodvisne in brez obveznosti, se jim lahko pridruži vsakdo, ki iskreno čuti željo po prenehanju uživanja alkohola. Skupnost ohranja enotnost in neodvisnost tako, da se ne povezuje z nobenimi institucijami, ne pripada nobeni stranki, gibanju ali društvu, ne polemizira o javnih, političnih ali verskih zadevah ipd., posamezniki se osredotočajo samo na svoj skupni problem, to je odvisnost od alkohola oz. ozdravitev od alkoholizma.

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) je alkoholizem razglasila za bolezen; gre za telesno in duševno odvisnost, ki se z nadaljevanjem pitja stopnjuje. Po mnenju AA-ja se bolezen lahko samo zaustavi, za to pa je potrebna popolna abstinenca in spremenjen način življenja. Če zdravljeni alkoholik prekine abstinenco, znova pade v stanje odvisnega pivca.

Anonimni alkoholiki se med sabo redno srečujejo, saj je s stalnim stikom, izmenjavo izkušenj in spoznanj ter občutkom pripadnosti skupnosti marsikomu precej lažje premagati potrebo po pitju.

Razlikujejo tri vrste srečanj, in sicer zaprta, odprta in javna infor-

mativna srečanja. Na zaprtih se najdejo alkoholiki in tisti, ki želijo prenehati piti. Vsak ima pravico govoriti, vendar govori samo o sebi, o svojih občutkih, ne omenja imen (lahko pove svoje pravo ime ali ne), ne deli nasvetov in ne obsoja. Odkritost in iskrenost posameznika na takih srečanjih pogosto pripomoreta k spoznavanju samega sebe pri drugih sodelujočih. Samokritičnost pripomore k odkrivanju lastnih napak in šibkosti, nekdo s podobnimi težavami da drugemu idejo, kako le-te rešiti, spoznanje, da nekdo s problemom alkoholizma ni sam, daje upanje in pogum. Med sabo se tikajo in kličejo po imenih, k odkritemu govorjenju pa pripomore tudi anonimnost. Vse, kar se pove in sliši na srečanjih, torej brezkompromisno ostane med njimi.

Na odprta srečanja prihajajo tudi svojci alkoholikov, prijatelji ali drugi zainteresirani, zato le-ta potekajo na malce drugačni ravni, javnih srečanj pa se lahko udeležijo vsi, ki jih AA kakor koli zanima (socialni delavci, zdravniki, psihologi idr.).

Edini pogoj, da nekdo lahko pride na srečanje, je treznost in predhodno seveda želja po treznosti. Skupnost se vzdržuje sama s prostovoljnimi prispevki, ne pobira članarine ali pristojbin, nikogar v nič ne sili in ne vsiljuje prepričanj, ne privablja novih članov, želi samo pomagati, svojih članov ne kontrolira in ne vodi nobenega seznama – anonimnost je vendarle princip njenega delovanja.

Ob torkih zvečer se skupina AA-jevcev srečuje tudi v Slovenji Gradcu, s tem da je vsak prvi torek v mesecu odprto srečanje. Če morda koga zanima kar koli v zvezi s tem, lahko dobi informacije na telefonski številki 031 355 964 (konkretno za Slovenj Gradec pa tudi za Velenje, kjer se srečujejo ob ponedeljkih zvečer), sicer pa je na voljo avtomatski odzivnik (01 433 82 25) ali poštni predal skupnosti (AA, p. p. 3512, 1001 Ljubljana). Glede na to, da je vedno bolj razširjena tudi uporaba medmrežja, ima skupnost tudi svojo internetno stran <http://www.aa-drustvo.si> in seveda elektronski naslov aa.slo@amis.net.

Alkoholizem je pravzaprav družinska bolezen. Družinski člani

alkoholika so pri tistih, kjer iščejo pomoč, pogosto nerazumljeni; ne le to, običajno se jim poveča občutek krivde in sramu, kar jih pripelje do tega, da probleme zadržijo zase. In zdi se jim, da so bolj sami kot kdaj koli prej in kdor koli na svetu. Vendar pa le niso sami.

Tisti, ki je občutil učinek alkoholizma na lastni koži, se dobro zaveda, kako težko je obdržati ravnotežje, sploh takrat, ko se zdi, da človek ne bi prenesel nobene težave več, pa se pojavi nova in ga še bolj upogne. Družinski člani, ki so doživljali podobne stiske in navidez nerešljive težave, se srečujejo in so opora drug drugemu v skupini Al-Anon (Alateen in podobnih družinskih skupinah, ki nudijo pomoč družinam in prijateljem alkoholikov). Ne glede na to, v kakšnem odnosu so bili ti ljudje s problematičnim pivcem, jih povezuje občutek, da je pitje nekoga drugega izredno prizadelo in spremenilo njihovo življenje. Kot v AA-ju, si tudi tukaj anonimno pomagajo z medsebojnimi izkušnjami, pogovorom, sprejemajo se brez predsodkov in poslušajo odprto.

Al-Anon pouja neprofesionalni program okrevanja, ki temelji na samopomoči in je naravnani v duhovnost (ne v religijo, seveda). Pripomore k izboljšanju tako telesnega kot duhovnega zdravja.

Skupine Al-Anon v Slovenji Gradcu zaenkrat še ni, se pa družinski člani in prijatelji alkoholikov dobivajo ob ponedeljkovih večerih v Velenju. Vodjo velenjske skupine lahko dobimo na telefonski številki 041 464 563, sicer pa je informacije mogoče dobiti na avtomatskem odzivniku 01 432 30 01, na številki 041 590 789, na spletni strani <http://www.al-anon-drustvo.si>, pišemo pa lahko na elektronski naslov alanonze@mail.si ali na Al-Anon, p. p. 3512, 1001 Ljubljana.

Člani AA-ja in Al-anona se srečujejo tudi ob posebnih priložnostih, praznikih, prirejajo piknike, organizirajo izlete ..., kar koli pač želijo. Organizirajo tudi srečanja članov iz vse Slovenije pa še kaj bi se našlo. Storit je pač treba prvi korak: priznati nemoč pred alkoholom in se odločiti spet obvladati svoje življenje. Zgodovina skupin AA in Al-Anon je polna zgodb o uspehih, nekoč brezupnih primerih. ▲

KMEČKI PRAZNIK V ČRNI NA KOROŠKEM LETA 1956

IVAN SREBNIK

Sliki prikazujeta kmečki praznik v Črni na Koroškem. Praznik je trajal dva dni in se je zaključil z veličastnim sprevodom, kjer so bila prikazana kmečka opravila in druge dejavnosti. Ne tem kmečkem prazniku je bilo tudi koroško »štehanje« in koroški »rej«. ▲

TEKMOVANJE GOZDARJEV V ČRNI NA KOROŠKEM LETA 2004

TEKST IN FOTO
IDA ROBNIK IN FRANC JURAČ

Nadaljevanje zgodbe z naslovne strani Viharnika.

V okviru prireditev 49. koroškega turističnega tedna v Črni na Koroškem so tudi letos, v soboto, 21. avgusta, gozdarji pripravili prireditev »Tekmovanje gozdarjev« na športnem igrišču v Črni na Koroškem. Poligon so pripravili strokovno kot vedno, tudi gozdarska bajta, »koliba«, pokrita s skorjo je bila živahna, saj je Ivanka Trost v njej na odprtem ognjišču pripravljala gozdarsko polento oziroma »friko«.

Na tekmovalje se je prijavilo sedem ekip, med njimi tri iz gozdnogospodarskega območja Slovenj Gradec. Najbolje so bili pripravljeni člani ekipe Kmetijska zadruga Šoštanj, ki so zasedli

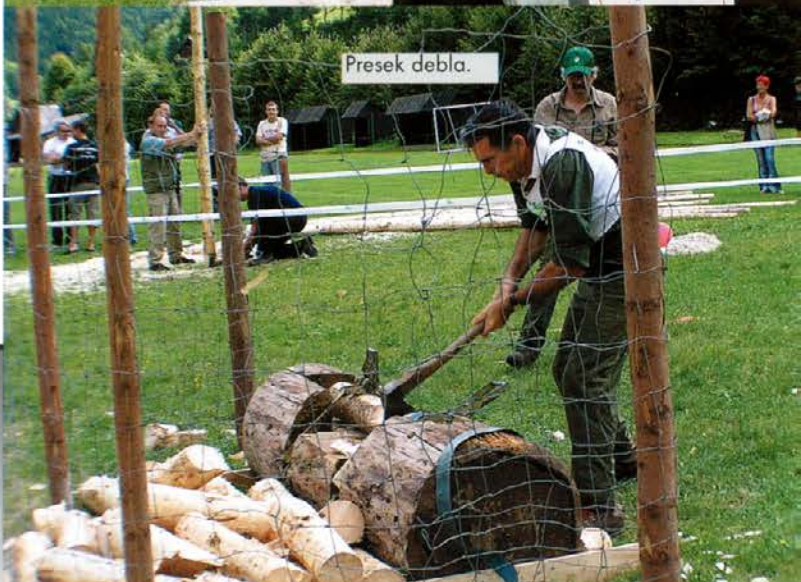
Vsi udeleženci tekmovanja gozdarjev v Črni.

Mimo balona.

Najboljši tekmovalc
Jure Solar iz Ljubnega.

Presek debla.

prvo mesto, druga je bila ekipa gozdarjev iz Luč – Krnica, tretja ekipa iz Ljubnega, na četrto mesto pa so se uvrstili naši gozdarji iz Črne.

Sodelovali so tudi mislinjski gozdarji in ekipa sestavljena iz lastnikov gozdov ter ekipa iz Luč. Največ točk iz vseh tekmovalnih disciplin je zbral Jure Solar iz Ljubnega, med našimi pa je bil najboljši Franc Adamič iz Črne.

Kar nekaj naših dobrih »holcarjev«, ki niso zbrali poguma, da bi se sami prijavili na tekmovalje, je stalo med občinstvom in navijalo za svoje kolege. Morda pa se bodo z organiziranimi pripravi na urejenem poligonu ojunčili kdaj drugič, za kar pa bo moral poskrbeti organizator prireditve. ▲

vam predstavlja svoja prijatelja
Želvico Zojo in **Fridolina**

ZAVARUJTE VAŠEGA OTROKA IN KUPUJTE CENEJE!

Nezgodno boste zavarovani, do **30.12.2004** pa boste
prihranili do **7.990 tolarjev** ob nakupih v trgovinah **TUŠ**.

Kar **1000 zavarovancev Zavarovalnice Maribor**
pa si bo lahko **tekmovanje za Zlato lisico**
ogledalo **brezplačno!**

Več informacij na telefonski številki **02-33-33-710** in na **www.zav-mb.si/tus**

Zavarovalnica Maribor d.d., Cankarjeva 3, 2507 Maribor